

Svet gljiva

The World of Mushrooms

ISSN 1450-6203
UDK 582 (635)

Godina: IX* Broj: 15

GLJIVARSKI GLASNIK * Izdanje MIKOLOŠKOG DRUŠTVA SRBIJE

Svet gljiva

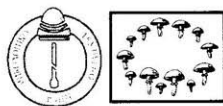
The World of Mushrooms

Godina IX * Broj 15 * Proleće, 2005. * Beograd, Srbija

ISSN 1450 - 6203 UDK 582 (635)

GLJIVARSKI GLASNIK

Izdanje Mikološkog društva Srbije
Prvi broj je izašao 26. decembra 1996. godine

Savet glasnika:

dr Jelena Vukojević, dr Milorad Stojanović,
dr Veljko Todorović, dr Jelena Blaženčić i
dr Mirko Ivanović

Uredništvo:

Ibrahim HADŽIĆ, Mirjana DAVIDOVIĆ,
dr Miomir NIKŠIĆ, Željko ŽIŽAK (tehnički urednik)

Glavni urednik:

Boris IVANČEVIĆ

Adresa redakcije:

<http://www.fungi.co.yu/you-fungi>

Zemaljska adresa:

Prirodnjački muzej (za Svet gljiva)

Njegoševa 51, 11000 Beograd

tel. 011/344-21-47, fax: 011/344-22-65

Uslužni telefon redakcije:

011/233-0981 (utorkom, 17.00 - 19.00)

Naslovna strana: *Coprinus picaceus*. Foto: Željko Žižak

Zabranjeno je svako umnožavanje
ili korišćenje ove publikacije bez odobrenja izdavača

Reč urednika

Nakon poduže zime i proleća koje kasni, sa sezonom smrčaka dolazi i novi broj *Sveta gljiva*. U proteklom vremenu pojavilo se više publikacija o našoj omiljenoj temi, pa i jedan novi časopis koji se bavi ponajviše gljivama, ali i prirodom uopšte. Dugo se činilo da se spore koje se iz *Sveta gljiva* rasipaju, nestaju, gube i propadaju u prašini svakodnevnice. Međutim, na mnogo mesta su proklijale slične ideje, bliska interesovanja, slika o gljivama Srbije polako dobija nove obrise i detalje. A da je zamah opšti svedoče i vesti o tome šta se dešava kod suseda. Novi naučni mikološki časopis za gljive Balkana – nešto u šta se pre par godina ne bi moglo poverovati je pred nama. Bacićemo malo svetla tu i tamo na ovu sliku, na poneke detalje koji su se pojavili u vremenu za nama.

Krenimo s kraja: Izložbe koje smo možda pomalo i zaboravili, na koje će nas podsetiti izveštaji o tome šta se dešavalo 2002. i koje su vrste krasile okupljanja gljivara po Srbiji, ali i po Bosni. Mnogi su uveliko savladali onih par stotina vrsta koje se lako prepoznaju na prvi pogled, i sada stoje pred novim izazovom: anatomski karakteri. Tekst koji je preuzet iz engleskog časopisa *Field Mycology* pomoći će vam da steknete neku osnovnu ideju o čemu treba da počnete da razmišljate i za kakvim mikroskopom da tragate. Tu su zatim poznate rubrike sa iskustvima sa gljivarskih pohoda, ili o tome šta sa gljivama kojih nabereimo više, a i ukusne su. I “ozbiljni” članci koji dokumentuju raznovrsnost sveta gljiva u Svetu gljiva: nove vrste u Srbiji, prvi nalazi interesantnih vrsta ili inventar gljiva s područja koja od sad možemo smatrati prilično istraženim. I još po nešto, odmah tu posle ovog predgovora. Uživajte!

Boris IVANČEVIĆ

Sadržaj:

Fungi

Gljive Ade Ciganlije, II deo; Ibrahim Hadžić	3
Tri nove vrste za Srbiju; Siniša Radić	9
Prvi nalaz veštičjeg srca (<i>Clathrus ruber</i>) u Srbiji; Boris Ivančević	12
Lekovita svojstva gljiva: <i>Armillaria mellea</i> ; Cristopher Hobbs	14

Jezik

Eksikat ili egzikat	16
Gljivarstvo u Novom Brdu; Biljana Simikić	18

Iskustvo

Iz Gljivarske beležnice; Ibrahim Hadžić	21
Jablanovača grofovije sremske; Rajko Barać	25
Hej šta sam ja to našao; Mirjana Davidović i Ibrahim Hadžić	29

Prikaz

Dragocena knjiga o našim gljivama i nama gljivarima: Ibrahim Hadžić - Drugi gljivarski korak (Miloš Kaljević)	32
Pismo iz Ujedinjenih arapskih emirata; Petar Kaljević	39
Siniša Radić i Milorad Jevremović - Samonikle gljive (Boris Ivančević)	40
Novi mikološki časopis - Mycologia Balcanica (Ibrahim Hadžić)	43

Itđ

Izbor prvog mikroskopa; Shelley Evans	45
---	----

Aktivnosti članova društva tokom 2002. godine;

Izveštaji Mirjane Davidović

Banja Koviljača	48
Kosmaj	50
Sarajevo	51
Sajam prehrane u Beogradu	52
Dani gljiva u kraljevačkom kraju; Tomislav Gladanac	53
Pismo iz Kragujevca; Nebojša Lukić	55
Jesenji Đurđevdan; Srđan Kojičin	59
Leto na Vlasini; Goran Arsenović	60

Stomak

Recepti; Dragana Bokan	64
------------------------------	----

In memoriam

Majnhard Mozer (1924-2002.);	66
------------------------------------	----

GLJIVE ADE CIGANLIJE, II DEO

(Dodatak radu objavljenom u *Svetu gljiva* br. 6 i 7 za 1998. godine)
Ibrahim HADŽIĆ

UVOD

Mikološko istraživanje rečnog ostrva Ade Ciganlije, izletišta Beograđana, koje je izvršio autor ovog rada u periodu od 1989-1997, nastavljeno je sa prikupljanjem novih podataka u periodu 1998-2002. U tom petogodišnjem razdoblju autor ovog rada nije sam istraživao pomenuti teren, već se u dobroj meri oslonio na rezultate drugih članova MDS (Davidović, Radić & Radić, Lazić, Petronić, Kojčin, Filka i drugi) pri čemu im se ovom prilikom najlepše zahvaljuje i podseća da je u ovoj oblasti kolektivni rad od izuzetnog značaja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje gljiva na Adi Ciganliji u drugom ciklusu (1997-2002.) dalo je sledeće rezultate: otkrivene su 22 nove vrste od čega podrazdelu *Basidiomycotina* pripada 21, a podrazdelu *Ascomycotina* 1 vrsta. Klasi *Hymenomyces* 19, *Gasteromycetes* 2 i *Discomycetes* 1 vrsta. Terikolnih

vrsta je 7, lignikolnih 15; saproba 19, parazita 1 i simbionata 2. Što se tiče upotrebne vrednosti 3 uslojno jestive, 17 nejestivih i otrovnih 1.

Upoređujući rezultate prvog sa drugim ciklusom istraživanja došlo se do približno istih odnosa kako u pogledu klasifikacije, tako i u pogledu načina života i upotrebne vrednosti nađenih vrsta.

Zabeležene vrste gljiva na Adi Ciganliji u periodu od 1989-2002.

Agaricus arvensis
Agaricus bitorquis
Agaricus campestris
Agaricus pequinii (Boud.) Konr.
et Maubl.*
Agaricus placomyces var. meleagris
Agaricus silvaticus
Agaricus xanthoderma
Agrocybe aegerita
Agrocybe dura
Agrocybe praecox
Armillaria mellea
Armillaria tabescens
Artomyces pyxidatus
Ascocoryne cylichnium
Auricularia auricula - judae
Auricularia mesenterica
Auriculariopsis ampla

Bolbitius vitellinus
Bovista plumbea

Calocera cornea
Calocera viscosa
Calocybe gambosa
Chondrostereum purpureum
Climacodon septentrionalis
Clitocybe cerussata
Clitocybe dealbata
Clitocybe inversa
Clitocybe phaeoptalma
Clitocybe vibecina
Collybia dryophila
Collybia fusipes
Collybia kuehneriana Sing.*
Coltricia cinnamomea (Jacq. :

S.F. Gray) Murr.*
Conocybe tenera
Coprinus atramentarius
Coprinus comatus

Coprinus disseminatus
Coprinus domesticus (Bolt. Fr.)
Sing.**
Coprinus hemerobius
Coprinus micaceus
Coprinus niveus
Coprinus picaceus
Coprinus plicatilis
Coprinus silvaticus
Coprinus truncorum (Schaeff.) Fr.*
Coriolopsis gallica
Crepidotus brunneoroseus
Crepidotus luteolus

- Crepidotus mollis
 Cudoniella clavus
 Cyathus striatus

 Dacrymysec stillatus
 Daedalea quercina
 Daedalopsis confragosa
 Daedalopsis tricolor
Daldinia vernicosa (Schw.) Ces
 & De Net.*
Dichomites campestris (Quel.)
 Dom. & Orlicz**

Entoloma ameides (Bk. & Br.) Sacc.*
 Entoloma aprile
 Entoloma clypeatum
 Entoloma porphyrophaeum
 Entoloma saundersii
Exidia glandulosa (Bull. : Fr.)
 Fr.*

 Fistulina hepatica
 Flammulina velutipes
 Fomes fomentarius
 Fomes populinus
Fuligo cinerea (Schw.) Morg.*
 Funalia trogii

Galerina marginata (Fr.) Kuhn.*
 Ganoderma adpersum
 Ganoderma applanatum
 Ganoderma lucidum
 Geastrum melanocephalum
 Geastrum sessile
 Geastrum triplex
Geastrum sp.**
 Gerronema albidum
 Gerronema postii

 Gleophyllum sepiarum

Haasiella venustissima
Helvella elastica Bull.**
 Hemipholiota populinea
Hemitrichia caliculata (Speg.)
 Farr.*
 Hirschporus abietinus
Hohenbuehelia mastrucata (Fr. :
 Fr.) Sing.*
 Hygrocybe cereacea
 Hygrocybe nivea
Hygrocybe psitacina (Schw. :
 Fr.) Kumm.*
 Hymenoscyphus scutula
 Hypholoma fasciculare
 Hypholoma sublateritium

 Inonotus hispidus

Kavinia himantia (Schw.) J.
 Erikss.*

 Laccaria laccata
Lactarius zonarius (Bull.) Fr.**
 Laetiporus sulphureus
 Leccinum crocipodium
 Leccinum duriusculum
 Lentinus lepideus
 Lenzites warnieri
 Lepiota aspera
 Lepiota cristata
 Lepiota helveola
 Lepista nuda
 Lepista rickenii
 Lepista saeva
 Leucoagaricus leucothites
 Lycogala epidendrum

Lycogala flavofuscum (Ehreb.)
Rost.*

Lycoperdon pyriforme

Lycoperdon saccatum

Lyophyllum connatum

Lyophyllum decastes

Lyophyllum ulmarium

Marasmiellus candidus (Bolt.)

Sing.**

Marasmius oreades

Marasmius rotula

Melanoleuca melaleuca

Meripilus giganteus

Merulius papyrinus

Merulius tremellosus

Micromphale brassicolens

(Romagn.) Orton*

Mitrophora semilibera

Morchella elata Fr. : Fr.**

Morchela esculenta var. *rigida*

Morchella conica var. *costata*

Mycena abramsii (Murr.) Murr.*

Mycena acicula (Sch. : Fr.)

Kumm.*

Mycena galericulata

Mycena galopus

Mycena haematopus

Mycena inclinata

Mycena pura

Mycena renatii Quel.*

Mycena rossea

Myriostoma coliforme

Neolentinus schaefferi

Omphalina discorosea (Pil.) Her.
& Kotl.*

Ossicaulis lignatilis

Oudemansiella longipes

Oudemansiella melanotricha

Oudemansiella radicata

Panaeolus semiovatus

Panellus mitis

Panellus stipticus

Panus sp. (3 okt. 92.)

Panus tigrinus

Paxillus filamentosus

Paxillus involutus

Paxina acetabulum

Peziza cerea

Peziza micropus Pers.*

Peziza repanda Pers.*

Peziza vesiculosa

Phaeohelotium umbilicatum (Le
Gal) Denn.*

Phallus impudicus

Phellinus ferreus

Phellinus ignarius

Phlebia merasmoides

Pholiota aurivella

Pholiota salicicola (Fr.) Arn.*

Pholiota tuberculosa (Sch. : Fr.)

Kumm.*

Pholiotina filaris

Phyllotopsis nidulans

Pleurocybella porigens

Pleurotus calyptratus

Pleurotus cornucopiae

Pleurotus drinus

Pleurotus ostreatus

Pleurotus pulmonarius Fr.*

Pleurotus salignus Fr. (ss. Ro-
magn.)*

Pluteus atricapillus

Pluteus aurantiorugosus	Fr.) Erikss.*
Pluteus curtisii	Stereum hirsutum
Pluteus luteovirens Rea*	Stereum rugosum
Pluteus romellii (Britz.) Sacc.*	Stereum subtomentosum
Pluteus salicinus	<i>Strobilurus tenacellus</i>
Pluteus semibulbosus	Stropharia coronilla
Polyporus arcularius	<i>Suillus collinitus</i>
Polyporus badius	Suillus granulatus
Polyporus floccipes	
Polyporus mori	Tarzeta catunnis
Polyporus squamosus	Tomentellina fibrosa
<i>Polyporus varius</i>	Trametes hirsutum (Wulf. : Fr.)
Postia caesi	Pil.*
Postia stiptica	Trametes multicolor (Sch.) Jul.*
Psathyrella candolleana	Trametes pubescens (Schum. :
Psathyrella conopilus* (Fr. : Fr.)	Fr.) Pil.*
Pear. & Denn.	Trametes suaveolens
Psathyrella hydrophila	Trametes versicolor
<i>Psathyrella melantina</i>	Tremella mesenterica Retz. : Fr.*
Psathyrella multipedata	<i>Tricholoma album</i>
Psathyrella pennata	Tricholoma populinum
<i>Psathyrella pygmaea</i>	Tricholoma saponaceum
Psathyrella sarcocephala	Tubaria furfuracea
Psathyrella spadiceo-grisea	Tulostoma brumale
Psathyrella velutina	
Pycnoporus cinnabarinus	Verpa bohemica
	Volvariella bombycina
Ramaria stricta	Volvariella speciosa var. gloio-
Reticularia lycoperdon* Bull.	cephala
<i>Rhodotus palmatus</i>	
	Xerocomus chrisenteron
Sarcoscypha coccinea	Xylaria digitata (L.) Grev.*
Schizophyllum commune	Xylaria longipes Nits.**
Scleroderma verrucosum	Xylaria polymorpha
Scutellinia scutellata	
<i>Spongipellis spumeus</i>	
Steccherinum ochraceum	
Stecherinum fimbriatum (Pers. :	

NAPOMENA:

-Vrste gljiva zapisane normalom potiču iz prvog ciklusa istraživanja (1989-1997.).

-Vrste gljiva zapisane kurzivom nađene su u drugom ciklusu (1997-2002.).

-36 vrsta gljiva obeleženih boldiranim kurzivom i asteriskom pronašla je na Adi Ciganliji Mirjana Davidović.

-8 vrsta gljiva obeleženih boldiranim kurzivom i sa dva asteriksa pronašao je na Adi Ciganliji Siniša Radić.

Autor se zahvaljuje gospođi Davidović i gospodinu Radiću na ustupljenom materijalu koji listu gljiva ovog staništa proširuju sa 192. na 236 vrsta.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja Ade Ciganlije u oba ciklusa (1987-1997. i 1998-2002.) su sledeći: ukupno je otkriveno 192. vrsta gljiva koje su razvrstane u 4 klase, 15 redova i 104 roda. Podrazdelu *Basidiomycotina* pripada 178 a *Ascomy-*

cotina 14. Klasi *Hymenomycetes* 166, *Gasteromycetes* 12 i *Discomycetes* 14. Terikolnih vrsta je 92, lignikolnih 100. Po načinu života saproba je 150, sapro-parazita 13, parazita 13 i sim-bionata 16. Po upotrebnosti vrednosti jestivih je 54, nejestivih 112, uslovno jestivih 12 i otrovnih 13 vrsta.

Sa vrstama gljiva koje su pronašli Mirjana Davidović i Siniša Radić, a koje nisu bile zabeležene na Adi Ciganliji u prethodnim istraživanjima autora ovog rada, lista se proširuje za još novih 44 vrsta, te je njihov ukupan broj 236. Neko-like vrste sa spiska Mirjane Davidović pripadaju razdelu *Myxomycota*, klasi *Myxomycetes*, koje u predhodnim istraživanjima i popisima nisu bile obuhvaćeni.

Pojedine novozabeležene vrste iz drugog ciklusa nove su za Srbiju, a neke retke za širi deo Balkana. Ostrvo Ada Ciganlija još jednom se potvrdilo kao zanimljiv lokalitet na kojem živi veliki broj vrsta biljaka (454) i gljiva (236), pa bi zbog toga, kao i zbog drugih resursa, trebalo zaštititi ovo područje-izletišta Beogradana. Nažalost, to se ne čini u dovoljnoj meri, naprotiv, biljnog pokrivača sve je manje, pa otuda verovatno i predstavnika gljiva.

TRI NOVE VRSTE ZA SRBIJU

Siniša RADIĆ

I. Amanita battarrae (Boudier)
M.Bon

Razdeo: *Basidiomycotina*
Klasa: *Homobasidiomycetes*
Podklasa: *Agaricomycetidae*
Red: *Amanitales*
Porodica: *Amanitaceae*
Rod: *Amanita*

Šešir: do 8 cm širok, gladak, koncentrično zoniran, sive, čađavosive do uljanosive boje sa smeđom nijansom; izbočenog temena, blago narebranog ruba.

Listići: gusti, beli, slobodni. Otisak spora je beo.

Drška: 7-12 x 0.8-1.5 cm, bela,

unutra šuplja, prema osnovi se širi, sa jedva vidljivim cik-cak pojasevima u bazi; u donjem delu poseduje belu opnastu vrećicu, sa žućkastim mrljama, ponekada izdignutu iznad površine zemlje.

Meso: belo, tanko u šeširu, lomljivo; bez mirisa.

Stanište: raste po šumama, uglavnom listopadnim, dosta je redka.

Napomena: Nekoliko primeraka ove vrste našao sam početkom novembra 2002. godine u Košutnjaku, pored pešačke staze, na ivici četinarsko-listopadnog šumarka. Pronašla ju je također, pre nekoliko godina u Lipovici, član MDS Mirjana Davidović.

Ovoj lepoj, elegantnoj gljivi slična je *Amanita fuscoolivacea* (Kühner ex Contu) Romagnesi koja je planinska vrsta, nešto robusnijeg izgleda. *A. beckeri* Huijsman je nešto krupnija, robusnija, sa izrazito pahuljičastom drškom, *A. submembranacea* (M.Bon) Gröger je zdepastija, ponekada sa

smeđastim ostacima univerzalnog vela; *A.groenlandica* Bas ex Knudsen & Borgen, koja je u sivo-smeđim tonovima, je severnjačka-alpska vrsta.

Fig: Courtecuisse (1995), Courtecuisse (1999)

Leg.: Siniša Radić

Determin.: Siniša Radić

Dokument: eksikat, otisak spora i fotografija.

2. *Hohenbuehelia rickenii*

Kuhn.Orton

Razdeo: *Basidiomycotina*

Klasa: *Homobasidiomycetes*

Podklasa: *Agaricomycetidae*

Red: *Tricholomatales*

Porodica: *Pleurotaceae*

Rod: *Hohenbuehelia*

Šešir: 5-9 cm širok, ima oblik napola presečenog šešira, sitno velurast, oker-smeđe obojen, nagore izvijen.

Listići: gusti, krem beli, slobodni, spuštaju se niz dršku. Otisak spora je beo.

Drška: 7-12 x 0.8-1.5 cm, cilindrična, puna, delimično odsečena, okerasta, sitno velurasta.

Meso: belo, tanko u šeširu, lomljivo; bez posebnog mirisa.

Stanište: raste ispod četinara, dosta je redka.

Napomena: Nekoliko primeraka ove vrste našao sam početkom septembra 1999 godine, u borovom šumarku na istočnom obodu Košutnjaka. Dosta je slična vrsta *Hohenbuehelia geogenia* (DC.:Fr.) Sing. kojoj je šešir često izvujan, talasastog ruba, listići su ređi. Slična je i *Hohenbuehelia petaloides* (Fr.) Schulz ali se sigurno razlikuje po obliku spora i po busenastom i izvujanom rastu.

Fig: Cetto (1994)

Leg.: Siniša Radić

Determin.: Siniša Radić

Dokument: eksikat, otisak spora i slajd.

3. *Gastrum lageniforme* Vittadini

Razdeo: *Basidiomycotina*

Klasa: *Homobasidiomycetes*

Podklasa: *Gasteromycetideae*

Red: *Lycoperdales*

Porodica: *Gastraceae*

Rod: *Gastrum*

Plodno telo: dok se ne otvori ima oblik tikvice ili zatvorene lukovice. Kad se otvori ima 6-7 vitkih, šiljatih krakova, promera 3-6 cm. Donja površina krakova je glatka, sa žutosmedastim mrljama. Unutrašnja površina je belkasta ili boje kože ili svetlo smeđa.

Mešina: promera 10-16 mm, bez drške sa izbrazdanom, ali ne prstenastom aureolom, oko

visokog, stožastog, sitno dlakavog otvora, svetlo smeđa ili krem obojena.

Stanište: raste na humusnom, peskovitom ili ilovastom tlu u listopadnim gajevima ili šumama, česta u bagremarima.

Diskusija

Nekoliko primeraka ove vrste našao sam u Bečmenskoj šumi krajem oktobra 2002 godine, u bagremaru, na peskovitom zemljištu. Lako se prepoznaje po crvenoj boji donje polovine drške.

Fig: Dörfelt (1985), Keizer (1996)

Leg.: Siniša Radić

Determin.: Siniša Radić, potvrdio I. Hadžić

Dokument: eksikat i fotografija.

Napomena: u prošlom broju, u tekstu gde je prikazana nova vrsta gljive za Srbiju, *-Pluteus varijabilicolor*, potkrala se greška u sistematizaciji vrste, tako da dva puta piše "podklasa". Drugi put treba da piše "porodica". Molimo čitaoce da prihvate naše izvinjenje.

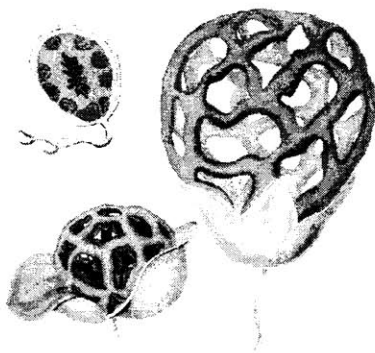
PRVI NALAZ VEŠTIČIJEG SRCA (*CLATHRUS RUBER*) U SRBIJI

Boris IVANČEVIĆ

Clathrus ruber Micheli: Pers., gljiva kod nas poznata pod imenom veštičije srce, više puta je nalažena u jadranskom primorju, dok u kontinentalnom delu jugoslovenskih regiona daleko ređe. U Srbiji ova vrsta nije zabeležena sve do 1983. godine kada je pronađena tokom jedne botaničke ekurzije. Ovaj podatak je objavljen u naučnoj literaturi tek februara 2004. u časopisu *Mycologia Balcanica*, iako predstavlja prvi nalaz *C. ruber* na teritoriji Srbije. Nakon ovog nalaza, tek u poslednjih nekoliko godina je ponovo pronađeno veštičije srce kod nas, počev od 1999. i primerka koji je pronašao Siniša Radić u okolini Beograda, zatim Kraljeva itd., o čemu je Svet gljiva pisao u broju 12.

Veštičije srce je pretežno mediteranska vrsta, ali njeno rasprostranjenje se pruža i mnogo dalje prema severu Evrope. Tako je nalažena i u Škotskoj, Nemačkoj, Litvaniji, u okolini Saint Petersburg-a i na Krimu. Van mediteranskog dela areala nalazi su sporadični i primerci su malobrojni,

pa u centralnoj Evropi važi za retku vrstu.

Na području bivše Jugoslavije (SFRJ) često je nalažena u jadranskom primorju i tamo je poznata lokalnom stanovništvu pod imenom "veštičije srce", o čemu prvi piše Kamilo Blagaić 1923. godine u zanimljivom tekstu o interesantnim gljivama sa našeg podneblja. Danas je to ime rasprostranjeno na celom području gde se govori srpsko-hrvatskim jezikom, a ovo ime je ušlo i u

svetsku literaturu zahvaljujući knjizi o gljivama Francuske i Evrope Reži Kurtekisa, (prikaz u Svetu gljiva br. 4). Najstariji od brojnih nalaza sa primorja je iz Crne Gore, još iz 1916. U kontinentalnom delu je daleko ređa, poznat je primerak iz okoline Ljubljane koji je pronašao Vojteh Lindtner 1934. i koji se čuva u zbirci Prirodnjačkog muzeja u Beogradu.

Inače, Vojteh Lindtner, mikolog koji je radio u Prirodnjačkom muzeju u Beogradu od početka tridesetih pa do sredine šezdesetih godina dvadesetog veka, i koji je sakupio veliku zbirku makromiceta iz Srbije, ne pominje veštičije srce za ovo područje. S obzirom na njegova dugogodišnja intenzivna istraživanja, česte ekskurzije i saradnju sa lokalnim sakupljačima gljiva, kao i na vrlo upečatljiv izgled gljive, čini se da je ova vrsta bila ekstremno retka u Srbiji u to vreme.

U Srbiji *C. ruber* po prvi put je nađena tokom botaničke ekskurzije u kojoj su učestvovali Dr. Manfred Fischer i Dr. Budislav Tatić, oktobra 1983. godine. Gljivu je determinisao i fotografisao M. Fischer, i dijapozitive ustupio B. Tatiću. Eksikat nažalost nije sačuvan. Budući da je njihovo

polje interesovanja bilo usmereno prevashodno na vaskularnu floru, podaci o ovom veoma interesantnom nalazu nisu publikovani sve do danas. Zanimljivo je da je u sličnom periodu, krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih, više primeraka *C. ruber* nađeno i u susednoj Bugarskoj.

Fischer i Tatić su navedeni primerak *C. ruber* našli neposredno pored regionalnog puta Gornji Milanovac - Čačak, nekoliko kilometara posle mesta Brđani, kod velike okuke, sa desne strane puta u pravcu od G. Milanovca ka Čačku. Bio je samo jedan, potpuno razvijeni primerak gljive. Na tom lokalitetu zemljište je formirano na specifičnoj serpentinskoj podlozi, sa zeljastom vegetacijom okolo. U neposrednoj okolini mesta gde je *C. ruber* nađen sakupljene su i brojne vrste biljaka karakteristične za serpentin.

Interesantno je istaći stanište na kojoj je ovaj primerak *C. ruber* nađen, a to je ultrabazna serpentinska podloga. Ovo je jedini primerak pronađen do danas na ovom tipu staništa u jugoslovenskim regionima.

LEKOVITA SVOJSTVA GLJIVA: ARMILLARIA MELLEA - MEDENJAČA

Farmakologija

Armillaria mellea - medenjača, ispoljava antibiotsko dejstvo (in vitro) protiv patogenih bakterija *Staphylococcus aureus*, *Bacillus cereus* i *B. subtilis*. Armilarična kiselina, nedavno izolovana iz ove gljive, inhibira Gram-pozitivne bakterije i kvasac, dok polipeptid dekstran deluje protiv tumora. In vitro eksperimenti sa ekstraktom micelije medenjače pokazali su da je ona veoma aktivna protiv Gram-pozitivnih bakterija.

Eksperimenti na životinjama pokazali su da medenjača usporava ritam srca, smanjuje perifernu i vaskularnu koronarnu rezistenciju, pospešuje cerebralnu cirkulaciju krvi, dok supstanca AMG-1, izolovana iz medenjače ima cerebralno protektivni efekat. Gljiva povećava efikasnost kiseonika u mozgu, ne menjajući krvni pritisak. Deluje sedativno i protiv grčeva. Polisaharidi izolovani iz medenjače pomažu da se životinje zaštite od negativnih posledica jonizirajućeg zračenja.

Klinička ispitivanja

Medenjača reducira simptome esencijalne i renalne hipertenzije, kao i neurastenije.

Toksičnost

Medenjača može da izazove mučninu, naročito ako nije dobro kuvana i ako se konzumira sa alkoholom. Kod nekih osoba gljiva može da izazove dijareju, na šta ukazuje njeno nemačko ime Hallimasch, što je, prema tvrdnjama, skraćeno od "Hell in Arsch" (pakao u stražnjici).

Korišćenje u tradicionalnoj medicini

Tradicionalna kineska medicina (TKM) medenjaču smatra slatkim i hladnom i preporučuje je kao hranljivi tonik. Veoma aktivno deluje na jetru, pluća, stomak i velike intestinalne sisteme. U Kini se proizvode tablete od njene micelije koje deluju na nervni sistem (protiv grčeva, protiv bolova), slično kao biljka *Rhizoma gastrodia*, sa kojom je gljiva u simbiozi. TKM smatra da medenjača jača pluća, creva i stomak, da sprečava isušivanje kože, pomaže u slučaju bolova u

nogama, lumbaga, rahitisa i epilepsije.

Korišćenje u medicini

Prema TKM, medenjača, ako se redovno koristi, sprečava neke bolesti respiratornog i digestivnog trakta, uključujući gastritis i bolnu probavu. U Kini se koristi za poboljšanje vida i za suzbijanje oftalmije i kokošijeg slepila (delimično verovatno stoga što sadrži visok procenat vitamina A). U Kini se od medenjače proizvode tablete koje povećavaju prliv krvi u mozak i srce i preporučuju se za lečenje vrtoglavice, neurastenije, nesаницe, epilepsije i ukočenosti udova.

Priprema i doziranje

Koristi se cela gljiva, koja se može pržiti, dinстати, kuvati ili se od nje spravlja čaj. Gljivu treba prokuvati 15 minuta i vodu prosuti. Može se pomešati sa jelom ili se pripremiti kao čaj. Ekstrakt u prahu: uzima se oko 400 miligrama dnevno, ujutro i uveče. Medenjača se može konzervirati u ulju ili sirćetu. Može se osušiti, a zatim zamrznuti. Treba je osušiti brzo i temeljito da bi se zaštitila od insekata.

(Medicinal Mushrooms - Christopher Hobbs)

Prevela sa engleskog i priredila
Vesna Hadžić

EKSIKAT ILI EGZIKAT?

U jesen 2002. godine na jednom od sastanaka MDS pokrenuto je pitanje tačnog izgovora reči *eksikat*. Član MDS gospodin T. Ivanović izneo je tvrdnju da se u časopisu *Svet gljiva*, kao i u usmenom obliku među gljivarima, reč *eksikat* pogrešno izgovara. Umesto *eksikat* trebalo bi, po tvrdnji g. Ivanovića, izgovarati *egzikat*.

Da bismo ovu stvar stručno objasnili, zamolili smo diplomiranog klasičnog filologa g-đicu Jasnu Hadžić da nam protumači značenje ove reči i uputi na njen pravilan izgovor.

Da vidimo prvo šta uopšte znači ova reč: *eksikat* je strana reč koja se uveliko odmaćila kod nas u biloškim naukama. Ona je latinskog porekla (izvedena iz latinskog glagola *exsiccare*, što znači *isušiti*) i upotrebljava se u botaničkim i mikološkim naukama za označavanje sasušenog biološkog materijala (dela ili cele biljke, gljive i sl.) koji služi za dalja naučna istraživanja, a istovremeno i kao dokaz da je određena vrsta pronađena na određenom

terenu.

U specijalizovanom engleskom rečniku *Botanical latin*, Vilijama Sterna, 1983, *eksikat* je definisan na sledeći način: *exsiccatas: dried; plantae exsiccatae, herbarium specimens; fungi exsiccati, dried fungi*.

Dakle, latinski izgovor ove lekseme bi bio *eksikat* (a tako i u srpskom jeziku) zbog očuvanja izgovora osnovnog latinskog glagola reči *siccare*, koja znači *sušiti*, a nepravilno *egzikat*. Ovaj drugi izgovor bio bi analogan izgovoru reči egzis-

Jezik

tencija, egzaktno itd, no kod njih je u pitanju sasvim drugi koren reči.

Još jedna reč izvedena od latinskog glagola *sissare* koristi se u našem jeziku. To je imenica *sikativ*. Ovaj pojam koristi se u slikarstvu. Sikativ je vrsta sušila koje se dodaje uljanim bojama da bi se brže sušile.

U *Rečniku srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika* SANU-a, kao i u rečnicima stranih reči i izraza (M. Vujaklije i B. Klaića), javlja se samo pojam

eksikator (takode izveden iz latinskog glagola *exsiccare*) koji označava posudu za čuvanje hemikalija, snabdevenu tvarima koje jako upijaju vodu u cilju sušenja. Imenica *eksikat* nije za-beležena ni u jednom rečniku srpskog jezika, a u *Rečniku srpskohrvatskog književnog jezika* Matice srpske čak ni *eksikator*.

Dakle, pravilan izgovor reči o kojoj raspravljamo je *eksikat*, a pogrešno *egzikat*!

Redakcija

Eksikat

GLJIVARSTVO U NOVOM BRDU

Biljana Sikimić

U Institutu za srpski jezik SANU, Beograd, pod pokroviteljstvom Uneska, u toku je rad na projektu prikupljanja građe o slovenskim govorima na Kosovu i Metohiji. Tokom januara meseca 2003. godine vođen je razgovor sa porodicom Živojina Simonovića (1953) iz sela Jasenovik kod Novog Brda. Porodica Simonović danas živi u Smederevu.

Mlečnica

Sa porodicom Simonović razgovaralo se o nekadašnjem životu na Kosovu, pa i o branju pečuraka. Porodica Simonović bavila se branjem, sušenjem i prodajom pečuraka, prodavali su

vrganje i lisičarke u Kosovskoj Kamenici, ali su za svoju ishranu koristili samo *ljutike* (*Lactarius piperatus?*) i *livadske* (*Agaricus campester?*). Pored ovih, u Novom Brdu razlikuju još zečje (*zajče*) i kozje (*kojze*) pečurke koje se ne jedu, kao i otrovne *ciganke*, *ciganske pečurke*. Na osnovu ovih lokalnih naziva teško je zaključiti o kojim se pečurkama zaista radi jer narodni termini pečuraka iz Novog Brda nisu zabeleženi u Simonovićevom "Botaničkom rečniku". Malo je verovatno da su novobrdске *kojze pečurke* ista vrsta kao kod Simonovića potvrđene *kozje pečurke*, *Panus rudis*.

Vrganj

U nastavku je dat transkript razgovora sa porodicom

Lisičarke

Simonović na temu ishrane, pitanja istraživača data su kurzivom:

Sestra mi kaže: Pečem jabuke pa jedem namesto leba, trpimo za tebe, a ti, kaže, da učiš školu, a ja nemam leba da jedem.

Šta se još jelo u teška vremena?

To mi pričao moj otac da su mešali brašnjo, resu od lesku i koprive i pravili barenicu, kačamak. Mešan kačamak, znaš. I spanać, jer od koprive i od zelje dobije se krv. I jači je čovek. Ja ovde ne mogu da krenem ako mi ne pravi zeljanik. Kužljevka se isto mlela. Kužljevka od kukuruz,

znaš, otkruniš, uzmeš ono zrna, ostane ti ono da se stavi u šporet, da se loži. Deda mi mene pričao, kaže, sinko, mi kad nemamo drugo, uvatimo te kužljevke u vodenicu, i na kamen sameljemo i to posle varimo, u barenicu, kačamak, i jedemo da budemo živi, nemamo od čega da živimo. Nema ništa, sirotinja bila. Ja kažem, dedo, kako? Kaže, sine, znaš kako, kužljevku nosimo u vodenicu. Mora. Samo da nisi gladan. I po stoku ako ogladniš, nemaš leb. Onda nakršiš šumu, šumu od bukvu mi smo jeli.

Da li su se brale pečurke?

Da. Pečurke ljutike. Mi ljutike smo gi zvali. Pečurke pržimo znaš, s luk crn. Ali ako nema belo mleko ne sme da se jede. Ljutike ako nemaju ne sme, a ako već imaju mleko mi beremo. Ako ne, onda smo gi zvali kojze pečurke, ako nemaju mleko. Ako je suva ljutika, ako gu staviš u usta to je otrov, a koja ima mleko mi smo jeli.

Koje se još pečurke jedu?
Livadske, mesnate. Te smo brali. *A da li se jedu one žute, kao narandžaste?*

Nisu. To nismo dali, zajče gi zvali smo. To nismo smeli.

A vrganj?

Ni vrganj nismo, vrganj smo brali, prodavali smo, znaš. Brali smo, brao sam ja. Beremo, al ne jedemo.

A zašto?

Mi nismo, neki komšiluci, imao jedan, star je bio, znaš bolela ga noga, on je jeo. Uvati, pa isprži,

Šampinjoni

znaš, kaže – kao meso. Pričao mi, al mi nismo. Mi beremo i prodamo. Mlado ide sirovo. Posušimo nešto na sunce, a nešto pa nosimo.

Lisičarke niste jeli?

I to smo brali. Brali smo, a nismo jeli.

Znate koje su?

Znam lisičarke, ja sam prodavao, one žute. Ja sam najviše u Kamenicu prodavao. To beremo pa sirove odma. One se ne sušu. – One se ne sušu uopšte, sirove se nosu. Odma čim gi naberemo, onese ga. A vrganj smo sušili, tačno zovemo vrganj. Meni komšija tu bio bolestan, pričao, kaže, ja ispečem, ispržim. Ja nisam, na moju decu ja nisam davala. Samo ljutike.

Znači, ljutike i livadske?

To smo jeli. Kafenkaste, male.

A kako zovete otrovne pečurke, ove za koje znate da su sigurno otrovne? One crvene sa belim?

Ciganke. Ciganske smo gi zvali. I posle mi zovemo kojze, tu gde smo imali stoku, kojze. To one crvene. Dalje ima veće reške, mi znamo to i ne damo. To je zeleno, to je otrovno, otruješ se momentalno. Izbaci ona plavo odma. Čim gu slomiš, ona izbaci otrov odma, poplavi. Kao sumporna kiselina. Čim izašla iz zemlju ona to ima. Čim gu slomiš. To nismo smeli.

IZ GLJIVARSKE BELEŽNICE

Ibrahim HADŽIĆ

Kada se setim detinjstva predamnom iskrsnu nezaboravne slike mistične noćne svetlosti na brdu Kleču više moje rodne kuće, koja se pojavljivala sporadično od proleća do jeseni. Otac i majka su se na ovu pojavu sašaptavali, ne otkrivajući preda mnom značenje *nur* vatre, koja je sama od sebe planula. Između tog vremena, vremena mog ranog detinjstva i novog susreta sa ovom pojavom prošlo je možda desetak godina. Naime, nas petnaestak Rožajaca, učenika srednje škole u Novom Pazaru, krenuli smo pešice jedne večeri za Rožaje, da kod kuće proslavimo prvomajske praznike. Neću pričati uz koje smo napore savladali razdaljinu od sedamdesetak kilometara pešačeći besprekidno po cesti i uprekrat u toku jedne noći i jednog dana, ali ću reći o nezaboravnom susretu sa mističnom vatrom. Naime, kada smo prolazili kroz jedan voćnjak nadomak sela Sebečeva, zapazili smo u mraku panj koji je sav goreo čudesnom, fosforocentnom, nezemaljskom va-

Iskustvo

Omphalotus olearius

trom. Prišli smo i svako je od nas bez straha odlomio komad trulog panja i nastavio put sa bakljom u rukci. Naravno, nismo znali šta je uzrok ovom sjaju, odnosno šta je potpalilo ovu vatru. Neobičnu lampu vitlali smo ispred sebe po mraku, zadevali je za pojas, stavljali na kape itd. Kako je vreme odmicalo komadić panja lagano se sušio u našim rukama i vatra je posustajala. U naredna dva-tri sata potpuno je zamrla. Zoru smo dočekali, nažalost, sa običnim komadom trulog drveta u rukama. Sa sunčevim zracima nestalo je čudnog sjaja i mistike. Ali ostalo je pitanje koje me dugo prgonilo: šta je zapalilo ono drvo hladnom vatrom koja je si-

jala u našim rukama? Na odgovor je trebalo čekati blizu tridesetak godina, sve dok se nisam počeo baviti izučavanjem gljiva. I tada sam saznao odgovor: micelija nekih vrsta gljiva, kao i neke bakterije, za vreme jake vlage svetle noću fosforocentnim sjajem. Znači, ona mistika iz detinjstva, pojačavana tajnim roditeljskim došaptavanjem, i kasniji susret sa neobičnim svetlećim trulim panjem u voćnjaka pored Sebečeva, nije bilo ništa drugo doli još jedno od neobičnih svojstava meni dragih gljiva.

***

Zapazio sam jednu čudnu pojavu kod nekih ljudi: što slabiji stručnjak u nekoj oblasti, to samouvereniji nastup i veće ambicije u njoj. Ne znam otkuda ta obrnuta srazmera i želja za "mešetarenjem", ali to je u većini slučajeva tako. Pa, da bih potkrepio svoje mišljenje, navešću jedan primer. Dolazi mi u posetu gljivar, skoro slučajni poznanik i sa vrata me obasipa rečima: "Trebate mi kao lebac". Ja se čudim toj jakoj izjavi i nenadnom izlivu ljubavi. Naše poznanstvo traje tek nekoliko meseci, a on odjednom nastupa kao da smo nerazdvojni prijatelji. Ubrzo otkrivam razloge njegove posete. Dolazi kod mene da mu recen-

ziram i revidiram predlog od 12 vrsta gljiva za kalendar na kojem treba da budu predstavljene "srpske" jestive i otrovne gljiva. On je preko svojih vrlodobrih veza obezbedio sebi tezgu, a to kako će je odraditi, to se njega ne tiče, ili jednostavno o tome ne razmišlja. Uzimam papirić iz njegovih ruku i primećujem da sastavljač gljivljeg kalendara osim lošeg ličnog znanja ima i oskudnu gljivarsku literaturu: raspolaze sa dve knjige, jednom starom i jednom novijeg datuma. To lako prepoznajem jer se na njegovom spisku pojavljuju stara i nova imena gljiva. No, on ih u svom neznanju ne tretira kao sinonime, već kao različite vrste pa za kalendar predlaže kao otrovne *Omphalotus olearius* i *Clitocybe olearia*, *Tricholoma tigrinum* i *Tricholoma pardinum*, *Entoloma lividum* i *Entoloma sinuatum*. Ne

Hypholoma fasciculare

mogu da verujem da osim što je neznalica da je pritom nesistematičan. Pitam se kako nije uočio da su od šest nabrojanih vrsta samo tri valjane a ostale tri njihovi sinonimi. A najotrovnije gljive, sa simbolom mrtvačke glave su mu *Boletus satanas* i *Hypholoma fasciculare*. Od jesitivih predložio je dve ne baš naročito jestive i prilično retke, *Grifola umbellata* i *Sparassis crispa* i dve nedovoljno istražene za naše terene, *Tuber magnatum* i *Tuber melanosporum*. On se za jestive očigledno opredeljivao po nekom eststskom a ne gastronomskom kriterijumu. Ono što mu se činilo šareno, neobičnog izgleda, to mu je predstavljalo reper jestivosti, a da li ta vrsta uopšte raste na našim terenima, koliko je zastupljena i kakve je jestivosti, to njega ni najmanje nije zanimalo, zapravo on o tome nije umeo da razmišlja. Važno je da je on od-

lučio da odradi posao. Neko drugi će mu svesti spisak na 12 vrsta, ispraviti predloge, spustiće loptu na zemlju i stvar će biti u redu. On će uzeti honorar, možda će steći i neko ime pa će ga izdavač i u buduće zvati da im odradi nešto ovome slično, ili čak složenije. A on će bez imalo stida tražiti pomoć od drugih. Za takvu pojavu se u narodu kaže: Moje davalo, njegovo kazivalo.

***

Na Sajmu prehrane 2002. godine MDS izložilo je sedamdesetak tipično jesenjih vrsta gljiva, ubranih na raznim terenima oko Beograda, onih koje rastu na zemlji i na drveću. Na žalost, podzemne iliti hipogejne vrste nisu bile izložene.

Među brojnim posetiocima visoke radoznalosti isticao se jedan koji nagnut nad dvema staklenim vitrinama u kojima su bile izložene gljive ide očima pa zatim kažiprstom od vrste do vrste i za svaku kaže: -I ova raste u mojoj bašti, i ova, i ova- i tako redom skoro za svaku. Očigledno, ili čovek ima baštu poput Nojeve arke, ili apsolutno nema pojma o gljivama.

***

Šetam jedne hladne januarske ve-

Bukovača—Pleurotus ostreatus

čeri Knez Mihajlovom ulicom. Jedan ulični prodavac, za kojeg znam da je planinar i tek u neprimetnom tragu gljivar, ali ovo drugo hoće da podigne na najviši nivo, zaustavlja me i saopštava nadmeno: -Jedan naš planinar, koji se slabo razume u gljive, pre neki dan išao je do Jabučkog rita na Tamišu. Tamo je na vrbama ili topolama našao neke pljosnate gljive. On kaže da su to bile bukovače, a ja sam mu rekao da nisu. Koje bi to vrste mogle biti sada u toku zime?

-Bukovače!- odgovorih bez dileme.

-Pa je li rastu bukovače zimi?- upita zbunjeno.

-Vrsta *Pleurotus ostreatus* u prirodi isključivo raste u vreme hladnih dana. To što je našao tvoj prijatelj mogla bi biti samo bukovača, ili eventualno zimski plamičak (*Flammulina velutipes*), ali pošto si rekao da je školjkastog obilika, nema dileme - reč je o bukovači.

JABLANOVAČA GROFOVIJE SREMSKE

Rajko BARAĆ

Jablanovača, jedna od najukusnijih gljiva, raste najčešće na jablanu i topoli. S obzirom da na našim terenima ima više topola, opravdan joj je naziv topolovka. Za razliku od svih ostalih gljiva koje rastu na drvetu, a čiji je nedostatak brz prelazak iz meke strukture mesa u tvrđu, drvenastu, te postaju neukusne i nepodesne za jelo, jablanovača dozrevanjem dobija na kvalitetu. Dozrevanjem spora gljiva dobija izuzetno lep miris i posebno pikantan ukus, pa se zbog toga može pripremati na razne načine. Recimo, isprženi veći primerci ove gljive mogu se meriti samo sa smrčcima.

Što se tiče rasta, jablanovača se najčešće javlja na starim panjevima topola. Za razliku od bukovače koja razori panj za dve do tri godine, jablanovača se na panjevima zadržava 10-15 godina, stvarajući prividnu "simbiozu", koja mi je do danas ostala neobjašnjivom. Možemo slobodno reći da je jablanovača jedna od najizdašnijih vrsta gljiva u prirodi jer se najčešće na istom panju pojavi 3-4 puta u toku jedne godine. Od veličine panja zavisi i prinos. Kada su uslovi za razvoj povoljni, sa jednog panja može se ubrati čak nekoliko kilograma izuzetnih primeraka. Prvo kolo njenog rasta poklapa se sa pojavom prvih smrčaka, a poslednje sa pojavom bukovače i martinčice. U odnosu na pomenute dve poslednje vrste, jablanovača je osetljiva na mrazeve. Za dva kola njenog letnjeg plodonošenja najveći problem predstavljaju gljivlje mušice koje su tada veoma aktivne. Kao posledicu te aktivnosti imamo crvljive gljive. Dok je ova pojava na gljivama jedva primetna, ne treba obraćati pažnju na njih, no, kada su crvići

veći, moramo se sa žaljenjem rastati od prekrasnih primeraka jablanovača.

Treba napomenuti da mesta i panjeve gde se pojavljuju jablanovače moramo upamtiti i često obilaziti, tačno u dan njihovog

porasta ubrati, jer će u protivnom postati plen mnogih proždrljivih insekata, pa i drugih berača. Dobro je u toku leta zaliti panjeve sa nekoliko litara vode. Trud će nam se isplatiti. A kada su jake vrućine, najbolje je pustiti da raste oko panja trava ili veći korov koji će zaštititi mlade gljive od naglog sušenja.

U literaturi jablanovača je svrstana u parazite koja uništava zasade topola. Sa sigurnošću tvrdim posle višegodišnjeg iskustva sa gljivama da jablanovača ne napada mlada stabla i zdrave biljke. Stanište jablanovače su samo stara i oštećena stabla koja su u fazi odumiranja, nastanjena podkornjacima i drvenjarima. Ovi insekti na radost gljivara verovatno prenose tj. oplemenjuju jablanovačom stara stabla, doprinoseći kruženju ma-

terije u prirodi.

Ako imamo jaku želju i samo možemo “zaražavati” jablanovačom nove panjeve odmah posle seče topola. Postupak je veoma jednostavan i oprobano više puta. Naime, potrebno je na sveže odrezani panj utrljati spore zrele gljive, zatim pokiriti panj najlonom a po njemu nabacati busenja zemlje. Sledeće godine na tim mestima imaćemo prvi rod. Sličan postupak su primenjivali stari Rimljani, naravno bez najlona, koji su veoma cenili ovu gljivu.

Smatram da gljivari, posebno stariji, koji nisu više spremni za teže terene i duge šetnje, treba da imaju svoje lične panjeve sa jablanovačama. Neka ih oni podsećaju na slavne dane mladosti i gljivolova. A pored naših reka panjeva ima u izobilju. I starih gljivara spremnih na ovu avanturu.

Nije poželjno rodne panjeve otkrivati drugim gljivarima, jer je jablanovača veoma zavodljiva vrsta. Kad ona raste, ta mesta makar bila lovišta naših najboljih prijatelja, ne mogu se zaobići...

HEJ ŠTA SAM JA TO NAŠAO?

Mirjana DAVIDOVIĆ i Ibrahim HADŽIĆ

Kišno leto 1997. godine izmamilo je mnoge vrste gljiva na videlo. Među njima i jednu koju je u tom trenutku bilo nemoguće determinisati. U pitanju je lignikolna vrsta, nađena 06. jula 1997. godine u šumi Matijeveca, rezervat Obedska bara. Našla sam je na rezanoj površini hrastovog panja visokog oko 70cm. Ličila je na neke od vrsta iz familije *Polyporaceae*. Prvi utisak je, s obzirom na žutu boju gljive, bio da je to mlad primerak šumskog pileta – *Laetiporus sulphures*. Drugi pogled je ukazao na sličnost sa savim mladim džinovskim rupičarem – *Meripili giganteus*, jer je ubrani primerak donekle potamneo.

Nađeni primerak je bio oblika lepeze ili školjke, prečnika oko 12cm i debljine 2,5cm.

Meso je na preseku bilo belo, prilično suvo, pamučasto i uobičajenog, gljivljeg mirisa, koji najčešće prati gljive iz familije *Polyporaceae*. Dve njoj, u prvi mah slične gljive, imaju čvršće, kompaktnije meso, bogatije su tečnošću i zato su i teže. Nađena gljiva je delovala uistinu

neverovatno lagano. Najviše je zbunjivala promena boje, pre svega plodišta, od žute ka crvenkasto-smeđoj na dodirnutim mestima. Za džinovskog rupičara se zna da intenzivno pocrni, dakle postaje još tamniji.

U literaturi koja mi je tada bila dostupna nisam našla ništa slično. Dilema i zagonetka su ostale da vise u vazduhu do sledećeg leta: 25. juna 1998. godine šetajući Bojčinskom šumom sa prijateljicom, ponovo sam našla istu vrstu na hrastovim panjevima, na više mesta u šumi. Prvi primerci koje smo tada našle bili su mladi, ne veći od oraha. Moja prijateljica je začuđeno i radosno uzviknula: »Eno govedeg jezika! Ovako mladi, najbolji su za salatu!« Ubrala je nekoliko tih malih primeraka, a kada smo malo kasnije našle prvi veći komad, velikodušno mi ga je prepustila. Čim sam ga ubrala, zagonetka se ponovo javila. Ovoga puta sam sveže ubranu gljivu odmah presekla na pola i posmatrale smo obe kako belo, pamučasto meso polako dobija ružičaste tonove. To je i mene podsetilo na govedi

Fotografije: Mirjana Davidović

jezik – *Fistulina hepatica*. Bio je to novi putokaz. Ali u literaturi ponovo ni traga.

Sledeći nalaz je od 20. juna 1999. godine, kada sam zajedno sa još nekoliko članova MDS-a šetala Bojčinskom šumom. U jednom trenutku smo se malo razdvojili i čula sam Sašu Krapeža kako zadovoljno viče: »Ja sam sebi našao ručak!«, misleći da je našao *Laetiporus sulphureus*. Bio je brži od moga vapaja da to ne dira, jer sam želela da slikam predivne primerke, postavljene nekoliko komada jedan iznad drugog, na uspravnom stablu hrasta, na visini oko 50cm od zemlje. Brzinom zadovoljnog lovca, koji je konačno zgrabio svoj plen, on je odrezao gornju lepezu i zastao u čudu gledajući kako deo drške koji je ostao na stablu dobija intenzivno crvenu boju. Tada je sledilo pitanje: »Hej, šta sam ja to našao?«

Sutradan, na sastanku MDS-a to pitanje je i dalje lebdelo u vazduhu, ali bez odgovora. Ovoga puta prečnik lepeza je bio oko 30cm, a sam oblik i presek plodnog tela su nesumnjivo asociirali na goveđi jezik. Miloš Kaljević je potvrdio da je i sam pre desetak dana našao takve gljive u Bojčinskoj šumi.

Sledećeg ponedeljka, 28.juna 1999.godine nakon redovnog sastanka MDS-a okupili smo se u kafani Lovac. Ibrahim Hadžić je doneo časopis *Mycologist* 7 /2, maj 1993. i svima nam pokazao fotografiju koja je odgovarala izgledu zagonetne gljive. Nažalost u časopisu je samo stajalo ime gljive ispod fotografije, napomena da je retka, ali bez ikakvih daljih putokaza, tj. teksta koji bi vrstu pobliže opisao, čak nije bilo navedeno ni ime autora koji je gljivi dao ime: *Buglossosporus qurcinus*.

Potruga se i dalje nastavila. Anita Klaus i ja smo uradile mikroskopiju. Osim što smo videle ovalne spore, koje su delovale kao da su bledezelene boje, uočile smo i neke predivne oblike koji su predstavljali delove tkiva, oni su bili nežno ružičastog odsjaja i podsećali na izdužene kućice morskih puževa i školjki.

Ibrahim Hadžić je u međuvremenu listajući knjigu *Cljuč za gljive* Ivana Fohta, našao na strani 310 u pasusu Lažna jetrenka sledeći podatak: “*Piptoporus quercinus* (Schard.) Pilat, česta je gljiva, osobito u nižim predjelima Hrvatske, oko Save, pretežno na hrastovim granama po tlu. Na presjeku joj bijelo meso ubrzo postane kao jetrenka, crveno mramorirano no tvrde, kao pluto, iako sočno. Manja je od prave jetrenke. Površina ima žučkastu ili smeđu baršunastu prevlaku, koja ubrzo nestaje, no i osnova je tamnija nego u prave jetrenke, smeđija. Nejestiva.”

Ovaj opis nas uveliko približava traženoj vrsti. Kada Foht govori o njenoj plutastoj konzistenciji, to se odnosi zapravo na suve primerke: *Fistulina hepatica* usled obilja tečnosti u sebi, u stadijumu starenja se pretvara u »krvavu« želatinoznu masu, *Piptoporus quercinus* se lagano suši i stvrdnjava na panjevima.

Moj sledeći nalaz ove gljive je ponovo u Bojčinskoj šumi 30. juna 2000.-te godine. Ibrahim i ja nezavisno jedan od drugoga i dalje tragamo za istinom. Nekako u isto vreme on stupa u kontakt sa hrvatskim mikologom Zdenkom Tkalčecom, a meni do ruku dolazi jedna zanimljiva engleska knjiga i takoreći istovremeno postajemo sigurni da smo gljivu tačno determinisali.

Zdenko Tkalčec upućuje Hadžića na rad *Some Interesting Macro-*

mycetes and Their Distribution in Jugoslavia, autora Milice Tortić i Milutina Jelića, objavljenom u časopisu *Acta botanica Croatica* XXVIII – 1969, Zagreb. U ovom radu gljiva je svrstana u familiju Poliporaceae, a javlja se pod dva imena: *Piptoporus quercinus* (Schard.)Pilat i *Buglossoporus quercinus* (Schard.: Fr)Kotl.: Pouz. U ovom tekstu stoji da je vrsta nađena u Srbiji dva puta. Našao ju je Vojteh Lindtner u Bojčinskoj šumi 28.jula 1957. i 14.avgusta 1959. ukupno četiri komada. Novi nalazi članova MDS-a 40 godina kasnije, potvrđuju vrstu na istom staništu.

Zahvaljujući ljubaznosti dr.Dragana Radnovića sa Biološkog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, meni dolazi u ruke knjiga koja predstavlja ključ za determinaciju gljiva koje nemaju listiće: *FUNGI WITHOUT GILLS (HYMENOMYCETES and GASTEROMICETES An Identification Handbook*, autora Martin B.Ellis BSc.,PhD., (Lond.) and J.Pamela Ellis BSc., Dip. syst. Mycol. izdanja Chapman i Hall, London, New York, Tokyo, Melbourne, Madras. Autori su dugi niz godina radili u Mycological Institute, Kew.

Na strani 50 stoji naziv vrste: *Buglossoporus pulvinus* (Pers.)

Donk. Vrsta je opisana kao veoma retka, nađena u Engleskoj u mestu Suffolk. Plodno telo je široko 5-15 cm, 5cm debelo, ravno ili ispupčeno, ponekad kopitasto, bez drške, ali ponekad sužene baze nalik na dršku; mesnato je u svežem stanju, kožasto ili plutasto u suvom. Gornja površina je žućkasto smeđa, posuta dlačicama u mladosti, kasnije postane glatka i tamni. Kožica je tanka. Pore su bele, kasnije posmeđe, sitne su: 2-3 na mm. Meso je belo ili krem. Spore su uskoeliptične, sa malim, krivim, ukošenim apikulusom u osnovi, haline svetlo žućkaste, glatke. Stanište: na uspravnim stablima hrasta, uglavnom u nizinama. Gljiva je takođe poznata i pod imenom *Piptoporus quercinus*.

Dakle, tokom detrmnacije, koja je potrajala nekoliko godina, figurirala su četiri imena: *Buglossoporus quercinus* (Mycologist), *Piptoporus quercinus* (Ključ za gljive), *Buglossoporus quercinus* (*Acta botanica*) i *Buglossoporus pulvinus* (*Fungi without gills*).

Iako zabeležena kao retka vrsta, ipak je nađena u Austriji, Čehoslovačkoj, Danskoj, Francuskoj, Velikoj Britaniji, Švedskoj, u evropskom delu SSSR-a i na Kavkazu u Aziji (Tortić – Jelić).

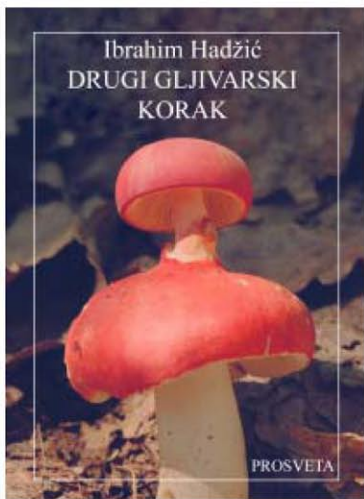

DRAGOCENA KNJIGA O NAŠIM GLJIVAMA I NAMA GLJIVARIMA

Ibrahim HADŽIĆ, DRUGI GLJIVARSKI KORAK,
Prosveta, Beograd, 2002.

Kada sam otpočeo da pišem prikaz o novoj gljivarskoj knjizi mog dragog prijatelja Ibrahima Hadžića, uz čiju sam pomoć pre 10 godina pravio svoj drugi gljivarski korak, znao sam da ću morati da pišem o svemu onome što je nastajalo svih godina našega druženja i što je, kako on reče, ovo knjiga koliko o gljivama, toliko i o nama gljivarima samima. Imajući to na umu znao sam da ne mogu pisati na način kako se najčešće analizira literatura iz ove oblasti, bolje rečeno, nisam mogao da isključim emocije i us-

pomene, pa i da p o n e g d e umesto prvog lica jednine ne u p o t r e b i m množinu, pri tom misleći i na nas 5-6 gljivara iz grupe *tvrd jezgro*, grupe koju smo spontano formirali, jer smo svakog viknenda, a nekada i češće, išli u šumu da tražimo gljive. Uostalom, ni

Ibrahim nije želeo da napravi klasični gljivarski priručnik kojim bi dominirale merne jedinice i taksativno pobrojane osobine gljiva i koji bi služio jedino za determinisanje vrsta. On je od opisa svake vrste stvorio kratku priču koja se završava izvodima iz dnevnika *Iz gljivarske beležnice*, ustvari probranim zabeleškama koje su stalna rubrika i malo bogatstvo časopisa *Svet gljiva*. Mi

Prikaz

Ibrahim Hadžić

smo ove zabeleške najčešće nazivali *O gljivama i ljudima*, gde raznovrsnost, ali i nedovoljno poznavanje gljiva stvaraju šaljive, zanimljive ali i opasne situacije. Pitam se kako li je izgledao čovek koji je u fioci radnog stola pronašao razvijene, smrdljive primerke bazdibazde (*Phallus impudicus*) umesto belih loptica odloženih dan ranije, ili mladi par kada je čuo da su gljive *Paxillus involutus*, koje godinama jedu, ustvari prilično i vrlo podmuklo otrovne? U *Beležnici* gljive nam ulaze u snove, donose nova prijateljstva, ponekada čak kvare stara. Tu će gradski šampinjoni, nađeni ispod beograskog mosta,

zagadeni olovom iz izduvnih gasova autobobila, umesto do trpeze uvek ješnog gljivara naći put do Poljoprivrednog fakulteta i tako čitaocima upozoriti na nejestivost gljiva koje rastu u gradskim uslovima, ali i pomenuti prvu izložbu gljiva u Srbiji, održanu kišnog proleća 1994. godine. Svi ti događaji, anegdote, karakteri naših ljudi često tvrdoglavih da prihvate činjenice i odbace zablude i sumnjivo stečena znanja, poznati predeli i tereni kao što su Ada Ciganlija, Bojčinska šuma, Divčibare, Rožaje, uz autentične fotografije naših gljiva, lako nalaze put do sopstvenih iskustava i ličnih dnevnika svakog čitaoca.

Drugi gljivarski korak obrađuje 101. vrstu gljiva koje su pregledno rasporedene na po 2 stranice, jednu sa opisom i drugu sa najčešće 3 fotografije, što je vrlo korisno za tačnu determinaciju. Pored uobičajene podele na jestive i otrovne, Hadžić uvodi i kategoriju *Gljive ukrasi pridode*, jer tako gljive vidi jedan pesnik koji je one jestive uglavnom poklanjao prijateljima. U toj grupi se našao i minijaturni *Auriscalpium vulgare*, koga teško da ima i u knjigama sa hiljadu vrsta. Opis gljive je ustvari opis njenog prvog nalaza jednog sunčanog januar-

Promocija knjige "Drugi gljivarski korak"

skog dana kada smo u šumu otišli pre zbog šetnje i druženja nego potrage za gljivama. Uglavnom smo razgovarali a manje ispitivali promrzlo tle dok Ibrahim nije zastao, namestio naočare i dohvatio nešto malo, nevidljivo. Svoje oduševljenje preneo je na nas tek kada smo izoštrili oči i uočili koliko lepote i detalja se smestilo u samo desetak milimetara izraslih na otpaljoj borovoj šišarci. Ali, moram da ga odam, u ukrase priride (kojima, razumljivo, u knjizi ne želi da pomene jestivost) smestio je i ljubičastu lisičicu,

(*Gomphus clavatus*), koju smo mi ostali nalazili jedino kao mariniranu u njegovim rožajskim teglama. Otvarao ih je za nas na gljivarskim večerama kada smo kod njega slavili izlazak novog broja *Sveta gljiva* ili u povodu okupljanja posle letnje pauze (koju on provodi u Rožajama istražujući vrste koje nismo nalazili na našim beogradskim terenima), ali ne propuštajući ni "prozaične" smrčke i vrganje.

Uvodni deo knjige sadrži istorijat, jestivost i branje, kao i opis

važnijih rodova gljiva i, mislim da ne treba da dodam, protkan je stihovima poznatih pesnika koji u sebi nose miris šume i jela od gljiva.

Naredno poglavlje predstavlja 55 najčešćih vrsta jestivih gljiva koje su poređane po vremenu rasta. Prva je martovka za koju smo bili počeli da sumnjamo da uopšte postoji, dok je Ibrahim nije našao u Rožajama pod snegom i osušenu doneo u Beograd. Slede smrčkovice, pa smrčci koji i dalje ne rešavaju dilemu koliko ih ima, 3 ili 33 vrste, ali daju naznake kako ih lakše naći i proširuju spisak staništa na betonske žardinjere i tezge na buvljaku. Slično je i sa crnim vrganjima, *Boletus aereus*, koji u celom beogradskom kraju najviše vole jednu močvarnu šumu (i mi takođe, iako su kolibu - naše zborna mesto, davno razneli kradljivci drva za ogrev). Na kraju su vrste koje često u prirodi sačekuju i zimu, zimski plamičak, kome je to novo pesničko ime, i tartufi, najcenjeniji od svih jestivih gljiva. Fotografije crnog tartufa napravio je Željko Žižak, nalazač njihovog beogradskog staništa. Željko je takođe autor većine zaista izvanrednih fotografija u knjizi. Vredelo je čekati ga u šumi prepunoj gljiva dok se

beskrajno dugo nameštao da slika neku vrstu ne obazirući se na naše nestrpljenje.

Sledeće poglavlje predstavlja otrovne vrste gljiva i otvara ga najopasnija, zelena pupavka. Početnici možda baš i ne treba odavde da počnu sa čitanjem knjige, ali je to sigurno poglavlje na koje će se najčešće vraćati, koliko zbog čudne privlačnosti tih branilaca carstva gljiva, toliko zbog sigurnijeg prilaska onim jestivim. Tako je kod opisa ludare navedeno da u rodu vrganjevki osim nje više nema težih otrovnjača. Ovde se treba vratiti na korisno poglavlje o važnijim rodovima i na osnovu opisa roda *Boletus* i prethodnog o otrovnoj ludari, izvući ključ ka neslućenim gurmanskim uživanjima.

Treće već pomenuto poglavlje, *Gljive ukrasi prirode*, autor

Macrolepiota procera

Armillaria mellea

završava sa 5 vrsta zvezdača prikazanih izvanrednim, skoro nadrealnim fotografijama. Te čudne gljive, koje se uz pomoć vlage čak i kreću, Ibrahimov je omiljeni rod pa je valjda zato predstavljen istim brojem vrsta kao i rod *Amanita* u kome se nalaze najotrovnije i najukusnije vrste.

Deset godina Mikološkog društva Srbije, izložbi, sajмова, izleta, stalo je na isto toliko slika, kratko potpisanih, što ostavlja prostor za čitačev utisak kako su teška vremena devedesetih u našoj zemlji prevaziđena druženjem, otkrivanjem i stvaranjem.

Lekovite gljive sve više postaju kategorija za podelu, a Kinezi su ih kao takve koristili još pre nekoliko hiljada godina. Možda je zato trebalo da dobiju više od jedne stranice, posebno što ih Ibrahim dobro poznaje i lično

upotrebljava. Priprema gljiva za ishranu i osnovni načini konzerviranja prethode nizu isprobanih recepata koje smo mnogo puta razmenjivali dok su nas čekale pune korpe.

Slede zanimljivosti iz carstva gljiva koliko da dočaraju njegove misterije i raznolikosti. Na kraju knjige shvatamo da ćemo iz koje god oblasti da uđemo u to carstvo naći vezu sa njim. Književnici Ibrahim Hadžić i Vojislav Donić se zato valjda bave imenima gljiva, a ja bih dodao i pravljenjem mastila i papira od njih. Sećam se sa kakvim je žarom Ibrahim zapisivao svako narodno ime koje bismo čuli po zabačenim selima i to je sada sistematizovano da da završnu reč. Ili možda da otvori i prostor za sledeću knjigu? Od *Gljivarske početnice* je prošlo 7 godina, između je bilo *Klasiranje i prerada gljiva*, sada uživamo u knjizi o kojoj upravo govorimo, a šta će biti sledeći korak gljivarskog pesnika Ibrahima Hadžića, s nestrpljenjem očekujem?

Miloš KALJEVIĆ

3. KONIČNI SMRČAK

Morchella conica Pers.

Stanište: četinarske i listopadne šume, kao i travnate površine; **način života** saprob; **veličina:** prečnik kapice do 7 cm visina drške do 7 cm; **spore u masi** žučkaste; **vreme rasta:** III - IV; **jestivost:** uslovno jestiv, posle termičke obrade ili sušenja delikatesan

Već smo kazali da svi smrčci rastu u toku proleća, pa i ovaj koji je predmet naše pažnje. Konični smrčak se javlja od aprila do sredine maja na različitim terenima a na visokim planinama čak i u junu mesecu. Pouzdano se može tvrditi da je najčešći u četinarskim šumama, mada razni varijeteti koničnog smrčka nisu retki ni na nižim nadmorskim visinama.

Kupica koničnog smrčka je janičasta, izbrazdana uzdužnim paralelnim tamnijim rebrima povezanim sa slabijim poprečnim, boje od maslinastosive, sive, smeđe, do skoro ružičaste. Spore su u masi žučkaste. Drška je bela do žukasta, posuta zrnima, nepravilno okrugla, cevasta, malo niža od dna kapice i prirasla za njen unutrašnji obod. Cela gljiva je šuplja. Meso je tanko, belo, voštano, lomljivo.

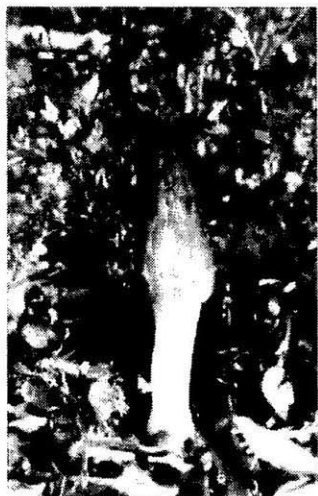
Moguća je zamena sa otrovnim ranim hrčkom (*Gyromitra esculenta*).

Konične smrčke sam brao 6. maja 2001. na livadi Bjelusi kod Rožaja na nadmorskoj visini od oko 1400 m. Gljive su izrasle između ranoprolećnog livadskog cveća. Nezaboravne su slike koje nosim u sećanju sa ovog izleta. Još mi titraju pred očima plavozvezdasti cvetici biljke dinarske sinštare (*Gentiana dinarica*) okružene sivomaslinastim čunićima smrčkaka. Neki rastu i u buketicima od 6-7 komada. U isto vreme, ali bliže šumi, brao sam i srodnu vrstu, visokog smrčka (*Morchella elata*), koji se od koničnog razlikuje po tome što je mnogo veći i drška mu je na sastavu sa kapicom iste širine.

I konični smrčak je uslovno jestiv pa ga treba duže termički obrađivati. Sveži se bare do 15 minuta ili suše do tri meseca. Inače, gljiva je izuzetno ukusna i pikantna. Nije izdašna zbog tankog mesa. Nije za mariniranje.

Iz gljivarske beležnice

Brat mog prijatelja gljivara Miloša Kaljevića, Zoran, takođe gljivar koji živi u Valjevu, uporno traga za smrčcima po okolnim terenima, raspituje se kod berača, ali ne vredi - smrčkaka nema pa nema. I javlja mi preko telefona prijatelj Miloš. Juče su u Valjevu nađene tezgare - Šta? - pitam zbunjeno - Nađene su tezgare, ponavlja - Šta je to? - Od danas će se to tako zvati. Brat mi je išao na pijacu da kupi neki pribor za pećanje. Slučajno je pogledao ispod tezge i našao verovao ili ne, šest smrčkaka.

Pismo iz Ujedinjenih arapskih emirata O knjizi *Drugi gljivarski korak* Ibrahima Hadžića

Jednoga dana na stolu u dnevnoj sobi slučajno sam ugledao knjigu *Drugi gljivarski korak*, koju je napisao prijatelj mog tate, čika Ibrahim. Uzeo sam je iz radoznalosti i želje da se podsetim starih gljivarskih dana i svih onih latinskih imena, koja sam tada znao napamet. Ne-obavezno sam listao stranice: *Flammulina velutipes*, *Agaricus campestris*, *Boletus edulis*... Zatim sam se setio vrste *Oudemansiella radicata*, čije sam ime bezbroj puta ponivo gljivarima u autobusu, vraćajući se sa Divčibara za Beograd. Opčinjavalo me je ime ove pečurke. I kao što rekoh, sve me je to podestilo na dane kada sam gljivario sa tatom i njegovim prijateljima, kao i sa Ibrahimom Hadžićem, autorom knjige koja me je neočekivano zainteresovala zbog svoje obimnosti i načina na koji autor objašnjava karakteristike i zanimljivosti gljiva. Sve je opisano, objašnjeno, svaka gljiva je temeljno analizirana pa ova na izgled obična knjiga ustvari predstavlja malu enciklopediju pečuraka. Najviše me je zainteresovala *Gljivarska beležnica*, u kojoj se mogu pronaći i razne zanimljive i poučne gljivarske avanture I. Hadžića i njegovih prijatelja. U jednom zapisu našao sam priču o svom stricu Zoranu, koji je na pijaci u Valjevu pored tezgi našao smrčke, a moj tata Miloš predložio je da se nazovu smršnim imenom, tezgare. *Drugi gljivarski korak* je blago za početnike i odličan vodič za iskusne gljivare. Uz svaki opis idu fantastično urađene slike pečuraka iz različitih perspektiva. Na kraju knjige je nezaobilazni kuvar, lekovite gljive i razne druge zanimljivosti. *Drugi gljivarski korak* bi trebalo da bude obavezno štivo svakome ko želi da se malo dublje upusti u svet gljiva. I na kraju, kao još jedan dokaz njene vrednosti navodim svoj primer. Ova knjiga me je navela da se vratim gljivarenju koje sam napustio pre nekoliko godina i da sa svojih 16 godina počnem sve ispočetka, mada, trenutno nemam gde, jer se nalazim na Arabijskom poluostrvu, u Dubaiju, a kao što možete pretpostaviti, ovde gljive ne rastu, no jedva čekam da se vratim u svoju zemlju bogatu gljivama. Njih ću tražiti sam, ali i sa odličnim poznavaocima gljiva.

Petar Kaljević

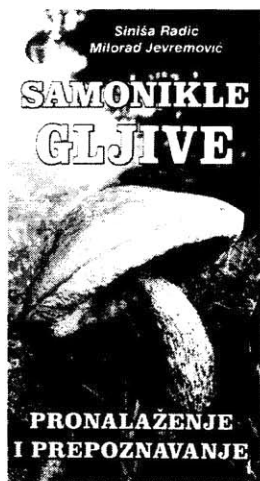

SAMONIKLE GLJIVE

Siniša RADIĆ i Milorad JEVREMOVIĆ
Vojnoizdavački zavod, Beograd, 2002.

Još jedan priručnik za prepoznavanje gljiva našao se pred nama krajem 2002 godine u izdanju Vojnoizdavačkog zavoda iz Beograda. Autori su Siniša Radić, član Mikološkog društva Srbije i Milorad Jevremović iz Vojnoizdavačkog zavoda. Sve fotografije su originalne, autor je S. Radić, kao i teksta, a za realizaciju projekta odgovoran je M. Jevremović.

Opšta namena knjige je da služi kao osnovni priručnik za prepoznavanje najčešćih jestivih vrsta gljiva koje samoniklo rastu kod nas, kao i izbegavanje opasnosti od njihove slučajne zamene sa otrovnim vrstama. Tekst knjige je podeljen u dve glavne celine: opšti deo i specijalni deo sa opisima pojedinačnih vrsta gljiva.

U opštem delu navedeni su

najosnovniji podaci o biologiji i morfologiji gljiva potrebni početniku da bi mogao sa razumevanjem da koristi priručnik. Dat je rečnik osnovnih pojmova, principi nomenklature, prikazani su bazični podaci o ekologiji gljiva - njihovom rasprostranjenju i staništima na kojima rastu. Morfologija plodonosnih tela

gljiva je objašnjena preglednim crtežima i šemama. Takođe prikazana je hranljiva vrednost gljiva i data su osnovna pravila o njihovom korišćenju u ljudskoj ishrani. Posebno je obrađena opasnost od trovanja. Navedena su stroga uputstva kojih se korisnik šumskih gljiva mora pridržavati, način na koji se gljive mogu bezopasno upotrebiti u ljudskoj ishrani, kao i zablude oko razlikovanja otrovnih i neotrovnih vrsta. U slučaju da nepažnjom ipak dođe do trovanja,

navode se postupci koje treba preduzeti kao i simptomi na osnovu kojih prepoznamo do koje vrste trovanja je došlo.

Specijalni i ujedno glavni deo knjige predstavlja ilustrovani ključ za prepoznavanje, determinaciju 152 najčešće vrste gljiva, prvenstveno jestivih i onih otrovnih koje sakupljača početnika mogu dovesti u opasnost. Svaka vrsta je posebno prikazana sa fotografijom u boji i tekstom koji opisuje glavne osobine i karakteristike po kojima se može prepoznati. Uz svaku vrstu postoji i napomena u kojoj se navodi mogućnost zamene, mešanja dotične vrste sa sličnom otrovnom i upozorenja i uputstva kako da do toga ne dođe.

Na početku knjige dati su indeksi naučnih i narodnih imena gljiva. Priložen je i spisak korišćene literature i literature koja služi za dodatno informisanje i bolje upoznavanje obrađene problematike.

Tekst za knjigu "Gljivarski priručnik" je korektno urađen i ispoštovana je namera autora da naprave bazični priručnik koji će moći da koriste čitaoci koji nisu ranije imali kontakt sa ovom tematikom. Priloženi crteži bitno

olakšavaju razumevanje teksta i verno prikazuju i objašnjavaju određene pojmove. Brojna upozorenja i napomene na neophodnim mestima smanjuju mogućnost sakupljanja i konzumacije otrovnih vrsta na najmanju moguću meru. Obuhvaćene su najčešće vrste bez ulaženja u nepotrebnu širinu koja bi zbunjivala najširi krug čitalaca početnika kojima je knjiga namenjena. Vrste su opisane sa dovoljno detalja za njihovo prepoznavanje.

Fotografije koje su priložene uz rukopis su kvalitetne i prikazuju tipične primerke navedenih vrsta u prirodnom staništu. Izabrane su one slike koje najbolje oslikavaju većinu morfoloških detalja, karakterističnu boju i druge značajke bitne za prepoznavanje konkretnih vrsta. Uprkos malom formatu priručnika, slike su oštampane veoma kvalitetno. Inače, primećuje se da se autor donekle ugledao na najcenjeniji priručnik na ovim prostorima, pa stil fotografija podseća na one iz knjiga Romana Božca. I opisi vrsta su po svom karakteru isto nalik onima od Božca, pa ovaj priručnik pomalo nalikuje na "Božca u malom."

Možda će vas i imena vrsta

pomalo podsetiti na ona iz Božca, ali to je već složeniji problem. Izdavač je insistirao na tome da sve vrste budu navedene narodnim imenima, a ta imena za većinu vrsta gljiva jednostavno u srpskom ne postoje. Autor je tako morao da se dovija, i neka imena su više a neka manje bliska duhu jezika na našem području. Ipak osim jednog glavnog narodnog imena, autor je naveo gde je to bilo moguće i sinonime kao alternativu.

Knjiga popunjava prazninu na našem tržištu, i donosi priručnik za kojim postoji veliko interesovanje. U poređenju sa drugim malobrojnim sličnim knjigama ovog tipa koje su izdate (odavno) kod nas, «Samonikle gljive» ih daleko prevazilaze kvalitetom. Iako je broj vrsta u njemu skroman u poređenju sa nekim stranim džepnim priručnicima, izabrane su vrste koje se najčešće sreću na našim terenima, pa će to pomoći mnogim početnicima da načine svoje prve korake u gljivarstvu bez mnogo lutanja. A poslužiće i iskusnijim gljivarima da se potsete za pojedine vrste.

Knjiga je urađena u veoma praktičnom formatu, 8,5x16 cm, pa je zgodna za nošenje u džepu

po terenu. Nažalost, način na koji su listovi povezani je vrlo nesrećan, što je čini teško upotrebljivom uz puno angažovanje obe ruke. Naime, listovi su spojeni jednim šrafom u u gornjem levom uglu, pa se otvaraju kao lepeza, a ne listaju se kao uobičajene knjige. To zahteva da celu lepezu držite sa obe ruke, pazite da se ne sklopi i stalno je okrećete gore dole, zavisno od stranice koju želite da pogledate. Kad izdvojite željenu stranu, zbog mesta na kome su listovi spojeni, cela knjiga vam stoji iznad ove izdvojene stranice i pretilo da se sklopi oko nje ako niste dovoljno pažljivi. Pravo mučenje je kad pokušavate da čitate tekst koji prelazi sa jedne na drugu stranicu istog lista, što zahteva obiman manevar. Stoga predlažemo da kad nabavite ovu knjižicu odvrnete i izvadite pomenuti šraf, a umesto njega da vežete omčicu od glatkog kanapa. Ovo će skoro u potpunosti rešiti prethodno navedeni problem i omogućiti da priručnik listate kao i svaku uobičajenu knjigu. A takođe predlažemo i da je neizostavno nabavite, sigurno je vredna da se nađe u vašoj kolekciji gljivarske literature.

Boris IVANČEVIĆ

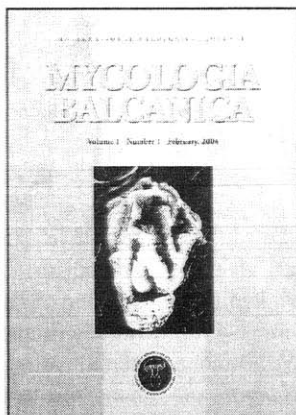

NOVI MIKOLOŠKI ČASOPIS
MYCOLOGIA BALCANICA
Broj 1, februar 2004, Sofija

Bugarsko mikološko društvo, koje je osnovano 1998. godine, pokrenulo je internacionalni mikološki časopis *Mycologia Balcanica*, čiji prvi broj upravo želim da predstavim čitaocima *Sveta gljiva*.

Naši susedi, Bugari, iako po osnivanju mikološkog društva mlađi od nas, odmah su se usredsredili na ono što je najvažnije za uspešan razvoj jedne naučne discipline, a to je štampanje naučnog časopisa koji će, kako i sam naslov kaže, prevashodno pokrivati prostor Balkanskog poluostrva, kao i regiju Mediterana. Da to potvrde, sačinili su i internacionalnu redakciju koju čine pet bugarskih, dva grčka, dva srpska (Boris Ivančević i Jelena Vukojević), i po jedan makedonski, turski, rumunski, norveški, italijanski, austrijski i irski urednik-mikolog. Dakle, ispunjena su dva važna uslova da časopis bude balkanski a i internacionalan. Treba ovom

prilikom naglasiti da štampanje časopisa podržavaju tri važne bugarske institucije: Ministarstvo za zaštitu životne sredine i voda, Ministarstvo za obrazovanje i nauku, kao i Bugarska fondacija "Biodiversity".

U prvom broju, koji se pojavio februara 2004. godine, štampano je 18 naučnih radova, jedna recenzija i, na kraju, detaljno uputstvo budućim saradnicima.

Iz sumarnog pregleda može se zaključiti da najveći broj objavljenih radova govori o mikromicetama, zatim o makromicetama, a ostatak je posvećen zaštiti gljiva. Devet radova posvećeno je gljivama Bugarske, po dva gljivama Srbije, Rumunije, Mediterana i po jedan gljivama Sicilije, Austrije i Turske.

No, treba odmah istaći da je većina radova vrlo stručna, informativna, opremljena mikroskopskom

analizom gljiva, grafikonima, kao i referentnom literaturom. Jednom rečju, izloženo je vrlo mnogo novih saznanja o gljivama. Za ovu priliku izdvojio bih rad Marie Lačeve i Georgi Stojčeva "*New species of the genus Agaricus (Agaricaceae) for Bulgaria*". (Nove vrste roda *Agaricus* za Bugarsku) u kojem je predstavljeno sedam novih vrsta roda *Agaricus* za Bugarsku (*Agaricus deylii*, *A. impudicus*, *A. leucotrichus*, *A. Maleolens*, *A. mediofuscus*, *A. spissicaulis* i *A. subfloccus*), kao i rad grčkih mikologa Georgisa I. Zervakisa, Dimitriosa M. Dimoua i Eliasa Polemisa "*Fungal diversity and conservation in the Mediterranean area: Recent advances in the inventory of Greek macromycetes*" iz kojeg saznajemo za brojne vrste koje se javljaju na prostoru Grčke, kao i o mikoflorističkim prilikama u toj zemlji.

Svakako, za nas su zanimljivi radovi koje potpisuju naši autori. Naime, kao što sam napomenuo, u ovom broju objavljena su dva teksta koja govore u gljivama Srbije: "*First records of macromycetes from the Serbian side of Stara Planina Mts. (Balkan Range)*" u kojem je predstavljeno 117 vrsta gljiva i jedan varijetet Stare planine od čega su 12 nove za Srbiju, kao i rad "*First record of *Clathrus ruber* from Serbia*", u

kojem je dat kratak prikaz prvog nalaženja veštičjeg srca na prostoru Srbije. Ova vrsta predstavljena je autentičnom i jedinom fotografijom u boji u časopisu (nalazi se na naslovnoj korici). Prvi tekst potpisali su Boris Ivančević i Jelena Beronja, drugi Boris Ivančević i Budislav Tatić.

Na kraju, da navedem i neke tehničke omaške, ili nonsense redakcije bugarskog časopisa: B. Ivančević i J. Vukojević potpisani su kao urednici iz Jugoslavije (koje u vreme pojave časopisa više nema), pa su oni tako predstavnici nepostojeće zemlje. Ovo bi trebalo u novom broju ispraviti.

Iz uputstva budućim saradnicima saznajemo da je *Mycologia Balcanica* otvorena za saradnju, pa se nadam da će se naši autori odazivati svojim radovima o gljivama Srbije i Crne Gore.

Časopis *Micologia Balcanica* je godišnjak koji izlazi u više svezaka, zavisno od broja pristiglih radova, štampan je na engleskom jeziku u formatu A4, na kunstdruku, crno-beli (osim korica), str. 80.

Ibrahim HADŽIĆ

IZBOR PRVOG MIKROSKOPA

Shelley EVANS

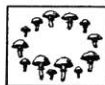
Upoznavajući svet gljiva početnik će dostići jedan nivo kada će moći da prepozna veliki broj vrsta, pa čak i da ih sa sigurnošću konzumira, koristeći fotografije iz knjige Rodžera Filipisa ili nekog drugog dobro ilustrovanog priručnika. Ali da li ste uvek sasvim sigurni da vaš *Clitopilus* nije u stvari *Entoloma* – oba roda imaju ružičaste spore? Možda mala tanjirasta stvar na suvoj grančici uopšte nije askomiceta, već je basidiomiceta bez listića, možda *Calyptella*? Kratak pogled kroz mikroskop će odmah rešiti ovu dilemu.

Korišćenje samo opisa i fotografija nije dovoljno. Ako želite da unapredite vaše poznavanje gljiva i mogućnost prepoznavanja i indentifikovanja vrsta, kao i da izbegnete neprijatne pogreške, neophodan je mikroskop. On će vam omogućiti da istražite one delove gljiva koji su nevidljivi golim okom, a od

kojih su mnogi vrlo neobični i lepi: spore, cistidije, hife, basidije, askusi, kopče na hifama i dr. Ove karakteristike su opisane u svim osim u najjednostavnijim priručnicima za identifikaciju i daju vitalne informacije potrebne da se reši zagonetka koja je

Itd.

pred nama.

Može biti veoma obeshrabrujuće kad donesete odluku i počnete tragati za prvim mikroskopom. Bićete bombardovani gomilom novih i nepoznatih termina, tehničkim karakteristikama i izrazima. Prvi korak je da nabavite što više prospekata i kataloga i počnete čitanje. Uskoro ćete početi da ulazite u materiju, a bolji katalogi su često snabdeveni i malim rečnikom tehničkih izraza što će vam pomoći da se lakše snađete. Tako uskoro dolazite do užeg izbora instrumenata koji će zadovoljiti vaše potrebe, a u okviru planiranog budžeta.

Takođe, dobro je da se raspitate o mogućnosti nabavke polovnog mikroskopa, pošto se može desiti da za isti novac nabavite bolji instrument. Naravno, ovo zahteva posebnu pažnju i podršku nekog iskusnijeg ko će vam pomoći. Neophodno je da proverite da li su svi delovi na broju, da li sočiva nisu izgrebana ili trajno zaprljana, da li se svi pokretni delovi lako pokreću i da li ostaju u svom položaju kad ih pustite ili klize sami od sebe. Naravno, najbolje je ako se pre kupovine obavi generalni servis mikroskopa u nekom od specijalizovanih servisa.

Potrebno je da mikroskop za mikološka ispitivanja ima mogućnost povećanja 400 i više puta. Taj nivo postiže se pomoću okulara koji uvećava 10 puta i objektiv – 40 puta. U upotrebi je i objektiv koji uvećava 10 puta, a tada ukupno uvećanje iznosi 100 puta, i to se koristi kada treba da se izvrši inicijalno osmatranje određene vrste. Vrlo je koristan i objektiv sa imerzionim uljem, sa uvećanjem 100 puta, i to u slučaju kada ukupno uvećanje treba da je 1000 puta. Na taj način postizemo maksimalne efekte prilikom merjenja dimenzija spora kao i ostalih, mikroskopski vidljivih karakteristika gljiva. Kad radimo sa imerzionim uljem vrlo je bitno da koristimo sočiva dobrog kvaliteta jer, bez obzira što postoji mogućnost da vidimo sitne detalje, slika će sa lošim sočivima biti mutna. Ovo ne treba olako shvatiti, jer možemo da doživimo veliko razočarenje a i da nam trud bude uzaludan. Na primer, ukrase na sporama roda *Russula* nije lako uočiti ni ako imamo optimalne uslove za osmatranje a kamo li pri lošijim. Ako nemamo sredstava bolje je da sačekamo sa ugrađivanjem sočiva sa imerzionim uljem, ali mikroskop mora da ima mogućnost zamene sočiva.

Sočiva objektivna su uvrnuta u ro-

taciono kućište koje omogućuje laku promenu uvećanja. Pošto su mikroskopi obično parfokalni to znači da podizanje gore – dole nije potrebno prilikom ponovnog fokusiranja. Postoje monokularni i binokularni mikroskopi za osmatranje sa jednim ili oba oka. Ovaj drugi je poželjniji, radi lakše upotrebe, ali i znatno skuplji.

Prilikom izbora mikroskopa i osvetljenje može da predstavlja teškoću. Najjeftiniji mikroskopi nemaju ugrađeno osvetljenje i tada moramo obezbediti posebnu lampu i gubiti vreme prilikom podešavanja njenog položaja da bi se dobilo najefikasnije osvetljenje posmatranog objekta. Naravno da je mnogo bolje da kupimo mikroskop koji već ima urađen izvor osvetljenja. Ovo je pogotovo važno ako mikroskop nema svoje stalno mesto već se često mora pomerati.

Većina mikroskopa ima mehanizam koji omogućuje staklenoj pločici da bude čvrsto stegnuta ali i da može stepenasto ali glatko da klizi preko vidnog polja. Za merenje veličina spora potreban je ili okular mikrometar ili končanica. To može da bude okular koji ima ugrađenu mogućnost postepenog podešavanja ili poseban stakleni disk, sa ugraviranom skalom, koji

može da se ubaci u dijafragmu okulara, obično na levoj poziciji. Oba tipa moraju se kalibrisati a za to služi i objektiv mikrometar. To se, obično, uradi samo jednom i na osnovu toga, prilikom svakog uvećanja, znamo koliku vrednost predstavlja pojedini podeok, tj. treba odrediti mikrometersku vrednost skale okular mikrometra za svako uvećanje.

Treba naglasiti da je za uvođenje mikroskopa u rad potreban novac a pogotovo vreme. Nakon kupovine samog aparata treba dati novac i za staklene pločice, poklopce, imerziono ulje, hemikalije i td. Nakon toga obično se javlja želja za kupovinom novih knjiga pa i onih najskupljih sa ključevima za gljive.

Sa nabavkom prvog mikroskopa ne postaje se preko noći ekspert za gljive ali se pravi veliki iskorak u poboljšanju identifikacionih mogućnosti. Mikroskop nam otkriva jedan novi svet i uvodi nas u vrlo privlačan deo mikologije.

Objavljeno u časopisu: *Field Mycology* Vol. 1(2), april 2000.

Preveli sa engleskog:
Mario ILEŠ i Boris IVANČEVIĆ

Aktivnosti članova društva tokom 2002. godine

Izveštaj Mirjane Davidović

Izložba gljiva u Banji Koviljači

U već dobro znanom ambijentu

Kur-salona, okupili su se ljubitelji gljiva na petoj po redu izložbi, koju je i ove godine organizovalo Gljivarsko društvo iz Banje Koviljače na čelu sa svojim predsjednikom, Ljubom Vuksanovićem.

Kao i ranijih sezona, u subotu 12. oktobra meštani i gosti Banje, išli su na razne strane u akciju prikupljanja eksponata. Ponovo su se brojni gljivo-lovci rastrčali po Iverku, Gučevu, Tršiću, Borini i sakupili preko 150 vrsta gljiva, od 170 koliko je na izložbi viđeno.

Tih dodatnih dvadesetak vrsta, od kojih su neke viđene po prvi put u Banji Koviljači, došlo je sa

gostima iz Republike Srpske. Zahvaljujući Radetu Gašiću iz Mrkonjićgrada, koji je pomogao i u determinaciji nađenih vrsta, viđene su na ovim prostorima po prvi put sledeće vrste: *Gyromitra infula*, *Gomphus clavatus*, *Elaphomyces sp.*, *Cordiceps ophioglossoides*, *Phelodon niger*, *Clavariadelphus truncatus*, *Gomphidius glutinosus*. Gosti iz Milića, na čelu sa Stankom Lazićem, obradovali su nas takođe lepim i retkim vrstama, kojih do sada nije bilo na ovoj izložbi. To su vrste: *Gomphidius roseus*, *Tricholoma equestre*, *Peziza cerea*.

Prijatelji-gljivari sa druge obale reke Drine doneli su još desetak vrsta, koje su ranijih godina već bile nalazene na ovim prostorima.

Održano je nekoliko predavanja, već uobičajenih za ovakve skupove, o otrovnim i lekovitim gljivama Mirjana Pjević, a o jestivim gljivama i njihovom ekološkom značaju Mirjana Davidović. Dr. Aleksandar Krapež, jedan od gostiju i učesnika u organi-

zaciji izložbe, predstavio je širokoj publici novu gljivarsku knjigu, autora Siniše Radića iz Beograda, namenjenu gljivarima

amaterima. Gosti izložbe su imali prilike da vide i originalne fotografije, snimljene na prostorima Srbije autora Mirjane Davidović i

Izložene vrste gljiva u Banji Koviljači.

Agaricus arvensis, *Agaricus bitorquis*, *Agaricus campestris*, *Agaricus essetei*, *Agaricus macrosporus*, *Agaricus radicans*, *Agaricus silvicola*, *Agaricus xanthodermis*, *Agrocybe aegerita*, *Albatrellus pes-caprae*, *Amanita citrine*, *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina*, *Amanita phalloides*, *Amanita phalloides var. alba*, *Armillaria mellea*, *Astraeus hygrometricus*, *Auricularia auricula-judae*, *Auricularia mesenterica* Bjerkandera *adusta*, *Bjerkandera fumosa*, *Bovista sp.* *Calvatia excipuliformis*, *Cantharellus cibarius*, *Cantharellus cinereus*, *Cantharellus lutescens*, *Cantharellus tubaeformis*, *Chroogomphus rutilus*, *Clitocybe candicans*, *Clitocybe cerusata*, *Clitocybe gibba*, *Clitocybe nebularis*, *Clitocybe odora*, *Clitopilus prunulus*, *Collybia butyracea*, *Collybia cirrhata*, *Collybia dryophila*, *Collybia erythropous*, *Coprinus micaceus*, *Cortinarius hollaris*, *Cortinarius orellanoides*, *Cortinarius orellanus*, *Cortinarius purpurascens*, *Cortinarius sp.* *Cortinarius splendens*, *Cortinarius torvus*, *Cortinarius trivialis*, *Coryne sarcoïdes*, *Craterellus cornucopioides*, *Crepidotus molis*, *Crepidotus variabilis*, *Crucibulum leave*, *Cyathus striatus*, *Daedaleopsis tricolor*, *Datronia molis*, *Entoloma rhodopolium*, *Fomes fomentarius*, *Ganoderma applanatum*, *Ganoderma lucidum*, *Geastrum nanum*, *Geastrum sp.* *Geastrum triplex*, *Hebeloma sinapizans*, *Helvella crispa*, *Helvella elastica*, *Helvella lacunose*, *Heyderia abietis*, *Humaria hemispherica*, *Hydnum conrescens*, *Hydnum repandum*, *Hydnum rufescens*, *Hygrophorus cosus*, *Hygrophorus eburneus*, *Hygrophorus russula*, *Hymenochaete rubiginosa*, *Hypholoma fasciculare*, *Hypholoma sublat-*

eritium, *Laccaria amethystine*, *Laccaria laccata*, *Lactarius chrysoreus*, *Lactarius vellereus*, *Leccinum quercinum*, *Lentinus edodes* - (gajena), *Lentinus tigrinus*, *Lenzites warnieri*, *Lepiota clypeolaria*, *Lepiota cristata*, *Lepista glaucocana*, *Lepista inverse*, *Lepista nuda*, *Leucoagaricus pudicus*, *Leucocortinarius bulbiger*, *Leucopaxillus amarus*, *Lycoperdon perlatum*, *Lyophyllum connatum*, *Lyophyllum decastes*, *Lyophyllum fumosum*, *Macrolepiota procera*, *Macrolepiota rickenii*, *Mikromphale brassicolens*, *Morchella conica* - (suva), *Morchella elata* - (suva), *Mycena crocata*, *Mycena pura var. rosea*, *Omphalotus olearius*, *Otidea onotica*, *Panellus stypiticus*, *Paxillus involutus*, *Peziza saniosa*, *Phaeohelotium umbilicatum*, *Phallus hadriani*, *Pholiota lucifera*, *Piptoporus betulinus*, *Pleurotus drynus*, *Pleurotus ostreatus*, *Pleurotus pulmonarius*, *Pluteus cervinus*, *Pluteus salicinus*, *Psathyrella piluliformis*, *Pseudoclitocybe cyathiformis*, *Pseudocraterellus sinuosus*, *Pseudotrampetes gibbosa*, *Pycnoporus cinnabarinus*, *Ramaria Formosa*, *Ramaria stricta*, *Rickenella fibula*, *Russula cyanoxantha*, *Russula delicata*, *Russula emetica*, *Russula fragilis*, *Sarcoscypha coccinea*, *Schizophyllum commune*, *Scleroderma citrinum*, *Stereum hirsutum*, *Stereum rugosum*, *Stropharia aeruginosa*, *Suillus bovinus*, *Suillus luteus*, *Trametes hirsutum*, *Trametes multicolor*, *Trametes versicolor*, *Trichaptum bifforme*, *Tricholoma acerbum*, *Tricholoma albobrunea*, *Tricholoma columbetta*, *Tricholoma saponaceum*, *Tricholoma vaccinum*, *Tyromyces lacteus*, *Volvariella gloiocephala*, *Xerocomus chrysenteron*, *Xylaria longipes*, *Xylaria hypoxylon*, *Xylaria polymorpha*.

Ilije Dimitrijevića.

Na žalost, s obzirom na meteorološke uslove, ni ovde, baš kao niti na Divčibarama nije nađen ni jedan pravi vrganj ili zelena pupavka, gljive koje su uvek zauzimala centralno mesto na izložbi.

Izložba gljiva na Kosmaju

U saradnji sa OŠ "Momčilo Živojinović" iz Mladenovca i OŠ iz

sela Vlaška postavljena je izložba gljiva u lovačkom domu u

Koraćici na padini Kosmaja 20.09.2002. Glavni koordinator ovoga projekta bio je gospodin Slobodan Jocić, nastavnik biologije, zaposlen u obe navedene škole.

U izuzetno prijatnom ambijentu bilo je prikazano 79 različitih vrsta gljiva nadenih delimično na Kosmaju, a delimično na drugim lokacijama (Obedska bara, Divčibare, Bojčinska šuma). Osim navedenih vrsta bilo je prikazano nešto suvih primeraka čisto prolećnih vrsta (smrčci – *Morchella* spp., hrčak – *Gyromitra gigas*), a takođe i uvek atraktivne razne zvezdače, kao i suvi primerak letnjeg tartufa (*Tuber aestivum*).

Gostoljubivi domaćini iz Mladenovca i Vlaške su se potrudili da

Mladenovac – Kosmaj 20. 09. 2002. Spisak izloženih gljiva.

Abortiporus biennis, *Agaricus arvensis*, *Agaricus benesii*, *Agaricus bohusii*, *Amanita caesarea*, *Amanita eliae*, *Amanita vaginata*, *Auricularia auricula-judae*, *Boletus luridus*, *Boletus queletii*, *Boletus satanoides*, *Collybia fusipes*, *Coprinus lagopus*, *Craterellus cornucopioides*, *Daedalea quercina*, *Daedaleopsis confragosa*, *Fomes fomentarius*, *Ganoderma applanatum*, *Ganoderma lucidum*, *Ganoderma resinaceum*, *Gymnopilus spectabilis*, *Inonotus hispidus*, *Laetiporus sulphureus*, *Langermania gigantea*, *Lenzites warnieri*, *Lepiota clypeolaria*, *Lycoperdon perlatum*, *Macrolepiota procera*, *Macrolepiota rickenii*,

Marasmius rotula, *Meripilus giganteus*, *Nectria cinnabarina*, *Omphalotus olearius*, *Oxyporus latemarginatus*, *Panellus stypticus*, *Phelinus fereus*, *Piptoporus betulinus*, *Pluteus cervinus*, *Pluteus leoninus*, *Pluteus salicinus*, *Polyporus mori*, *Polyporus squamosus*, *Psathyrella* sp., *Pseudohydnum gelatinosum**, *Pseudotremetes gibbosa*, *Pycnoporus cinnabarinus**, *Russula lepida*, *Russula ochroleuca*, *Russula olivacea*, *Russula pectinata*, *Russula rubra*, *Schizophyllum commune*, *Scleroderma verucosum*, *Stereum subtomentosum*, *Trametes versicolor*, *Trichaptum bifforme*, *Xerocomus subtomentosus*, *Xylaria polymorpha*.

atmosfera bude prijatna. Pripremili su u velikom vojničkom kazanu gulaš od mesa i gljiva. Na žalost, posle izuzetno kišnog avgusta, bogatog mnogim vrstama gljiva, septembar je bio veoma sušan i topao. Stoga su se u gulašu umesto samoniklih delikatesnih vrsta, kao što su vrganji i lisičarke, koje inače rastu na ovoj planini, u kazanu našle gajene bukovače.

Posetioци izložbe su bili zadovoljni. Osim đaka, njihovih nastavnika i roditelja, izložbu su posetili i zaljubljenici prirode čije su vikendice razbacane po podkosmajskom području. Održano je i kratko predavanje o ekološkom značaju gljiva za prirodu i čoveka, o njihovim konzumnim kvalitetima, lekovitim svojstvima, ali i o opasnostima od trovanja. O tome su govorile Mirjana Davidović i Mirjana Pjević.

Izložba gljiva u Sarajevu 30. 09. 2002. u centru Skenderija

U okviru *EKOBIH*, Društva za zaštitu i unapređenje životne sredine deluje sekcija *Gljivara Sarajeva*, čije je sedište na Prirodno-matematičkom fakultetu u ulici Zmaja od Bosne br. 33. Predsednik društva, njegov vodeći član i organizator do sada

ukupno tri izložbe gljiva u Sarajevu je Hajrudin – Rudi Hasanbegović. Svesrdnu pomoć mu pružaju i ostali, izuzetno aktivni članovi ove organizacije: Branišlava Peručinić, Irma Kolar, Fahrudin Lomigorić i mnogi drugi.

Ova organizacija, od svoje prve izložbe, najveću saradnju je ostvarila sa riječkim gljivarskim društvom, kada je u pitanju saradnja sličnih ekoloških organizacija u regionu. Tokom 2000. godine *EKOBIH* i *MDS* iz Beograda su pokušali da rade na zajedničkom projektu, ali nisu dobili odgovarajuću materijalnu podršku. *Gost* i aktivni učesnik ovogodišnje, treće po redu izložbe gljiva, bila je Mirjana Davidović iz Beograda. Ovaj kontakt je ostvaren zahvaljujući prijateljima – gljivarima iz Milića, naročito Stanku Laziću, koji svoj gljivarski doprinos pruži svake godine na izložbi u Banji Koviljači.

U Sarajevu je viđeno 124 vrste, od kojih je bilo nekoliko zanimljivih, koje do sada nisu viđene u Srbiji na izložbama. To su *Catatelasma imperiale* i *Gomphidius maculatus*. Takođe je viđena i *Ganoderma applanatum*, napadnuta parazitskom gljivicom *Agathomya wankowiczi*. Ekspozitni sa izložbe su uglavnom stigli

sa Trebevića.

Rudi Hasanbegović napominje da je društvo pomoglo u formiranju gljivarskih društava u Bihaću, Konjicu i Mostaru. Kroz društvo je do sada prošlo 500-600 članova, ali onih pravih zaljubljenika u prirodu i gljive, koji su istinski aktivisti je otprilike 50. Tokom proleća 2002. godine, organizovana je i škola gljivarenja u Sarajevu, kroz koju je u dva termina prošlo oko 200 ljudi. To je svakako jedan od najboljih načina da se ljudi upoznaju sa lepotom, ali i opasnostima koje sobom nosi *Carstvo Fungi*. To je i najbolji način da se ljudi što više okrenu uzgajanju gljiva i time zaštite podjednako i sebe i prirodu.

Izložba gljiva na Sajmu prehrane u Beogradu

Svake godine početkom decembra MDS ima čast da ulepša sajamski prostor pre svega samoniklim gljivama, kojih s obzi-

rom na našu klimu, ima sve do prvih snegova. Sponzor mini-izložbe MDS-a bila je firma *Marni* iz Kruševca sa svojim sjajnim asortimanom mariniranih i suvih gljiva.

Ovoga puta je bilo izloženo 77 eksponata, delimično sveže ubrannih, a delimično suvih gljiva. Osim gljiva koje se inače nalaze u najbližoj okolini našega grada, bili su prisutni i eksikati sa Kopaonika, ali i veći broj svežih primeraka iz Lozničkog kraja. Tako smo mogli da vidimo sveže gljive iz roda *Amanita* (*pantherina*; *citrina*), *Hygrophorus agathosmus*, *Tulostoma brumale*, *Ascocoryne cylichnium*, ali i jednu prolećnu, koju je izmamilo lepo vreme krajem novembra – *Calocybe gambosa*.

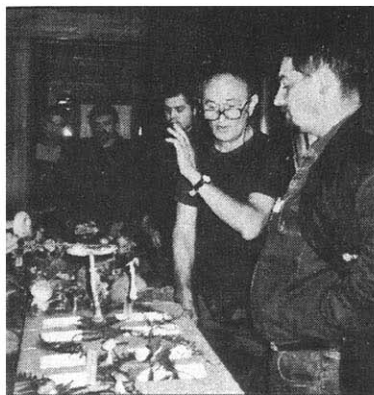
Kao i ranijih godina uzgajivači gljiva su nam podarili supstrat sa šampinjonima, ali je daleko veća zanimljivost bio onaj sa ši-take gljivama. Ipak, najlepši deo štanda je bila vitrina sa uramljenim slikama otisaka spora nekih gljiva i gipsanim odlivcima gljiva Ibrahima Hadžića.

Dani gljiva u kraljevačkom kraju

Izveštaj Tomislava GLADANCA

Već četvrtu sezonu pokrovitelj izložbe gljiva u Kraljevu je *Ekopokret Ibar* iz ovoga grada. Kraljevo je poznato i po srednjoj šumarskoj školi, čiji su profesori, na čelu sa fitopatologom Zorom Drenić, svake godine aktivno učestvovali u postavljanju izložbe. Profesorka Drenić je svake godine bila prisutna i sa svojom kolekcijom tvrdih, kopitastih gljiva koje nemilosrdno parazitiraju drveće.

Upravo ova saradnja je podstakla gospodina Aleksandra Vljajića, diplomiranog inženjera šumarstva i upravnika nastavne baze Šumarskog fakulteta iz Beograda, da u hotelskom objektu "Piramida" na

Goču, 26.septembra 2002. godine uz već oprobane članove kraljevačke ekipe, postavi izložbu gljiva.

Već dobro uhodani tandem – Mirosлав Pavlović-Kepa iz Kraljeva i Tomislav Gladanac, Kaljevčanin po rođenju, inače Pančevac, u saradnji sa dr. Aleksandrom Krapežom, gostom iz Beograda, determinisali su oko 60 vrsta gljiva nađenih na terenima Goča. Gostima je upriličeno i malo predavanje. Tomislav Gladanac je govorio o tome kako gljive treba brati, a da se ne ošteti njihova micelija i objasnio posetiocima zašto ih je neophodno sakupljati u pletene korpe. Dr. Aleksandar Krapež je govorio o ekološkom značaju gljiva za život šume i potrebi zaštite mikoriznih gljiva.

Zanimljivost ove izložbe je bila zlatna štitarka – *Phaeolepiota aurea*, po prvi put prikazana na jednom ovakvom skupu. Primerak je bio uistinu imponantan: visine preko 30 cm.

To je bilo tek zagrevanje. Budući da je avgust bio izuzetno vlažan i bogat gljivama, dogovoreno je da

TV Kraljevo prati akciju gljivara, koja se uspešno završila 30. septembra u već čuvenoj brvnari na obali Ibra. Tako su gljivari povelili ljude sa televizije na Čemerno, više Bogutovca, jer je upravo tokom avgusta tu nađena jedna ogromna polipovka – *Clathrus archeri*, čiji su kraci opruženi po zemlji, zauzimali prostor od 50cm u prečniku! Polipovke su nađene, što je prvi zvanični nalaz za ovaj kraj, ali su bili maleni i neugledni. Prizor je ipak bio kao iz bajke: na vrhu grbena na dugim nogama načičkane sunčanice, jedna do druge, a ispod njih male,

crvene polipovke, posejane kao cvetovi.

U brvnari *Eko-pokreta Ibar*, na obali reke, bilo je prikazano približno isto toliko gljiva kao i na Goču, par dana ranije. Tu su se našle gljive sa uobičajenih lokacija: Goč, manastir Žiča, Čemerno, Bogutovačka banja. I ovde je zlatna štitarka (eksponat sa izložbe na Goču) zauzela centralno mesto, ali su novu zanimljivost predstavljale polipovke. Veštičijeg srca ove sezone nije bilo na izložbi.

Spisak gljiva sa izložbe na Goču i u Kraljevu Od 26.09.-30.09.2002.

Amanita aureola, Amanita citrina, Amanita muscaria, Amanita rubescens, Amanita vaginata var. alba, Auricularia auricula-judae, Boletus aereus, Boletus calopus, Boletus edulis, Boletus radicans, Calocera viscosa, Cantharellus cibarius, Cantharellus tubiformis var. lutescens, Clathrus archeri, Clavariadelphus truncatus, Clitocybe dealbata, Clitocybe maxima, Craterellus cornucopioides, Collybia acervata, Collybia confluens, Coprinus angulatus, Coprinus plicatilis, Cortinarius praestans, Cortinarius percomis, Daedaleopsis confragosa, Daedalea quercina, Fistulina hepatica, Fomes fomentarius, Ganoderma applanatum, Ganoderma lucidum, Geastrum sessile, Gyrodon lividus, Hericium erinaceum, Hydnum repandum, Hydnum rufescens, Hygrocybe punicea, Hygrophorus eb-

urneus, Hygrophorus pudorinus, Laccaria amethystina, Laccaria laccata, Lactarius deterrimus, Lactarius salmonicolor, Lactarius uvidus, Lactarius vellereus, Leccinum aurantiacum, Leccinum variicolor, Lepista glaucocana, Leucoagaricus leucothites, Lycoperdon perlatum, Macrolepiota procera, Marasmius alliaceus, Marasmius oreades, Mycena pura, Mycena rosella, Otidea onotica, Phaeolepiota aurea, Piptoporus betulinus, Albatrellus cristatus, Pseudohydnum gelatinosum, Pycnoporus cinnabarinus, Ramaria fennica, Ramaria flava, Ramaria pallida, Russula adusta, Russula badia, Russula lilacea, Russula sp., Rhizopogon obtextus, Schizophyllum commune, Scleroderma areolatum, Thelephora palmata, Trametes versicolor, Tricholoma bufonium, Tricholoma columbeta, Tricholoma sulfureum, Tricholoma viridilutescens, Tricholomopsis rutilans.

Pismo iz Kragujevca

Oštrio sam olovku za ovo javljanje, oštrio pa sad evo, pišem patrljkom. Dugo se nismo čuli, bar ovako zvanično i napismeno. Evo počinjem.

Od maja 2001. u Kragujevcu postoji Gljivarsko društvo Šumadije, malo društvo ali mnogo prgavo. Dve gljivarske izložbe su već iza nas, izgurasmo, izdržasmo i još pride otvorismo prozor na Internetu (www.fungi-kg.org.yu). Prva izložba beše teška jer je prva, a druga jer je septembar 2002. bio sušan, vetrovit, bezgljiv. Da bi osvetlili gljivarski obraz (lako je praviti izložbu kada gljive rastu iza kuće), dovukli smo gljive sa Mojkovca, sa Zlatibora, sa Obedske bare, iz vlažnih budžaka oko Kragujevca, ... Pogurali su malo i naši beogradski prijatelji i ispade na kraju 75 izloženih vrsta. One teže kvarljive dadosmo dalje u Kraljevo, a na sam dan izložbe kiša poče da pada, da se ruga. O toj septembarskoj mucii povelikoj, moglo bi se još ponešto reći.

Udarila suša u septembru,
pred izložbu kad joj vreme nije.

Žedna zemlja u nebesa gleda,
vetar cedi suvu drenovinu.

Pohitala tri gljivara mlada, (ovo je zbog deseterca, inače nisu baš tako mladi)

Sugubini, šumi nad šumama...

Moglo bi još da se gusla ali izgleda da sam se malo zaneo. Grebi i seci razne gube sa panjeva ali za izložbu treba boja, treba vitkih vratova, maljavih, čupavih, sa kragnom, sa velom, treba šubara, fesova, kačketa sa pegama, sa dlakama, krugovima i resama. Tumaram po gudurama sugubinskim (selo na obroncima Gledičkih planina) sa Verom i Gagijem. Izložba je za dva dana, a beznadežno je, bezgljivo je. Skotrljan u jarak skupljam ježevice koje prilično dobro podnose sušu. Toliko su izobličene, da više liče na krompire, ne znaš gde je šešir, a gde drška. Dakle, prevrćem ja te krompire u

ruci, okrenem se i ugledam zelenu pupavku. Jednu, tamnozelenu, usamljenu do nebesa, među bukovim lišćem. Trećina šešira je nedostajala, izgrizena od kakvog puža. Kada nema ni jedne druge, dobra je i zelena pupavka ali da biste to rekli morate biti golać. Noge bride, a košara zveči, odosmo u drugu šumu. Mnogo sam se nadao od te šume. To je Lipar, mesto službovanja Đure Jakšića, jedna crkvice, bista i šumske vrleti. Tu se nalazi najviši vodopad u Šumadiji, Kamidžor, na samo desetak kilometara od Kragujevca. Malo usmrdelih runjavki, malo lisičarki što ne liče na sebe, malo ledenki (*O. mucida*), jedna zavodnica. Kamidžor presušio, a mene spopala neka muka, neka suva muka.

Posle ove sličice o pripremi naše izložbe održane 22. septembra 2002. u prostorijama Prirodno-matematičkog fakulteta u Kragujevcu, ipak želim da budem malo i stručan. Sve u svemu, tokom protekle dve godine postali smo iskusniji, pametniji, opremljeniji, lukaviji i gladniji. Odskora, svaki zanimljiv nalaz biva digitalno uskljocan i arhiviran, čekajući možda jedan šumadijski gljivlji vodič. Evo nekih zanimljivih nalaza u proteklih godinu dana.

***Amanita vittadinii*, čupava pupavka**

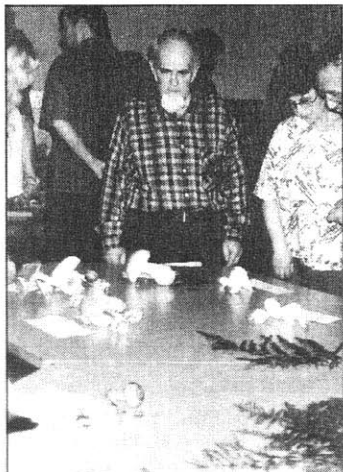
Njen opis se retko nalazi u literaturi, što govori o retkosti ove vrste. Foht je u svom Ključu detaljno opisuje kao čisto mediteransku i veoma retku vrstu.

Ovde nemam nameru da ponavljam ono što je Foht rekao, pošto se radi o vrlo specifičnoj amaniti, lako prepoznatljivoj i teško nalazljivoj.

Želim da naglasim da se radi o čisto mediteranskoj vrsti, ispravka,

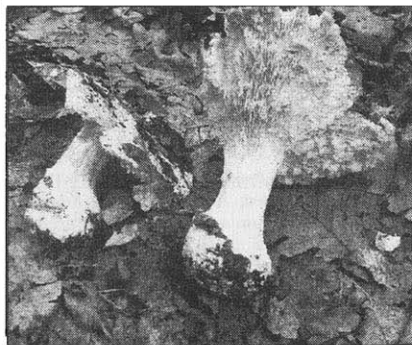

mediteranskoj i šumadijskoj. Na samo 5 kilometara od centra grada, u dvorištu jedne vikendice, nađeno je desetak primeraka (polovina avgusta 2002.). Kada se uzmu u obzir i raniji nalazi bele jajare (gljivar Vlada iza bele jajare) i bockaste pupavke (*Amanita ovoidea* i *Amanita echinocephala*), gljiva prikazanih na Prvoj izložbi gljiva u Kragujevcu, 23. 09. 2001., dolazimo do zaključka da ove mediteranske vrste i nisu baš mediteranske, pomalo su i kontinentalne. Očigledno da će kartografisanje gljiva u Srbiji dati jako zanimljive rezultate.

Clitocybe (Leucopaxillus) gigantea, debela levka

U jednom vlažnom useku brda Rujevice, u blizini Kragujevca, pronašao sam, tada za mene veoma čudnu gljivu ogromnih dimenzija. Prečnik gigantsko drške je iznosio 8 cm (vidi sliku 3). Prečnik šešira je bio oko 23 cm. Listići jako nepravilni, testerasti, izobličeni, ne računajući jasno vidljive ugrize puževa. Opletenost

drške nije bila izrazita, gotovo da je nije ni bilo. Listići žučkasti, miris jak, za mene neprijatan. Drška puna i tvrda, površina šešira jako ispucana, izbrazdana, osnovna boja se vidi na slici, žučkasto-oker. Posle dužeg razmišljanja, potezanja literature i gljivara, zaključak je bio nedvosmislen.

Ovaj gigant je vrsta *Clitocybe gigantea* u literaturi dosta problematična vrsta, jer neki autori je navode kao belu verziju žućkaste *C. candida*-e, a pak neki je navode kao žućkastu verziju bele *C. candida*-e. U pojedinim navodima, *C. candida* se smatra mladim i još belim primercima *C. gigantea*-e. I tako dalje i tako dublje. U svakom slučaju, reč je o zanimljivom nalazu gljive, koja se po literaturi pojavljuje u planinskim predelima, dakle u hladnijim klimatskim uslovima. Eto još jednog gljivarskog iznenađenja. Za najlonsku kesu u kadru, ja nisam kriv, takva je priroda u nas ekoloških država.

Nadam se da nisam ugnjavio čitaoce. Ako nisam kupiću novu olovku, jer je ovaj patrljak odslužio svoje, nažalost više u oštrenju nego u trošenju.

Gljivarski pozdrav iz Kragujevca,
Nebojša Lukić.

68 vrsta gljiva prikupljenih u Kragujevcu i okolini i prikazanih na izložbi

Agaricus bohusii, *Agaricus macrosporus*, *Agaricus silvicola*, *Agaricus xanthoderma*, *Agaricus silvaticus*, *Amanita phalloides*, *Armillaria tabescens*, *Auricularia auricula-judae*, *Boletus albidus*, *Boletus impolitus*, *Calvatia excipuliformis*, *Cantharellus cibarius*, *Chroogomphus rutilus*, *Clitocybe candicans*, *Clitocybe gibba*, *Collybia driophylla*, *Collybia peronata*, *Cortinarius semisanguinea*, *Craterellus cornucopioides*, *Daedaleopsis confragosa*, *Ganoderma applanatum*, *Ganoderma lucidum*, *Hydnum repandum*, *Hydnum rufescens*, *Hygrocybe psittacina*, *Hygrophorus eburneus*, *Hygrophorus poetarum*, *Hygrophorus pudorinus*, *Hypholoma fasciculare*, *Laccaria amethystina*, *Lactarius cilioides*, *Lactarius pubescens*, *Lactarius semisanguifluus*, *Lactarius vel-*

lereus, *Laetiporus sulphureus*, *Lecaninum scabrum*, *Lentinus tigrinus*, *Lenzites betulinus*, *Leucopaxillus amarus*, *Lycoperdon perlatum*, *Lycoperdon piriforme*, *Macrolepiota gracilentia*, *Macrolepiota procera*, *Marasmius cohaerens*, *Marasmius rotula*, *Marasmius scorodionius*, *Meripilus giganteus*, *Omphalotus olearius*, *Oudemansiella mucida*, *Oudemansiella radicata*, *Pholiota aurivella*, *Pleurotus ostreatus*, *Pluteus atricapillus*, *Polyporus squamosus*, *Pulveroboletus cramesinus*, *Ramaria botrytis*, *Russula grisea*, *Russula integra*, *Russula rubroalba*, *Russula torulosa*, *Suillus granulatus*, *Suillus luteus*, *Trametes gibbosa*, *Trametes versicolor*, *Trichaptum biforme*, *Tricholoma acerbum*, *Tricholoma atosquamosum*, *Tricholoma ustale*.

JESENJI ĐURĐEVDAN

Srdan KOJIČIN

Jesenja sezona uživanja u gljivama polako se bliži kraju. Sve izložbe su završene i sva naša čula nabijena utiscima čekaju zasluženi zimski odmor. Priroda, međutim ne misli tako. Kraj novembra, a ona se iz ko zna ko kog razloga ponovo budi. Treća nedelja meseca donosi pravo leto u Beograd. Maksimalne dnevne temperature već nekoliko dana se kreću oko 25°C. Iako je vlage malo, biljni svet po drugi put ove 2002. godine otvara oči, a priroda pokazuje svoju nepredvidivu ćud i snagu. Ona ne priznaje naš kalendar, već ima svoj.

Sa drugarom gljivarom, Draganom Petrovićem odlazim 23. novembra na Adu Ciganliju. Samo da malo prošetamo i vidimo da li se nešto "dešava" u šumi. Bio je malo svežiji dan, zbog kiše koja je pala prethodne noći. Znali smo da će ona iznedriti svoje šumske plodove tek za koji dan. Pa ipak... Između topola (*Populus sp.*) na šumskoj stelji nalazim jednu jedinu gljivu srednje veličine i kao iz puške govorim glasno: "To je đurđevača!"

Uzimam gljivu, a oko nas se širi izuzetno jak miris na brašno. U trenutku sam šokiran. Do mozga mi dopire informacija da je ovo novembar, a ne april ili maj. Uosta-

lom i vremenska prognoza je najavila prvi sneg za pet dana. Skoro sam se postideo ishitrenog zaključka. Počeo sam da razmišljam na šta ova lepotica još podseća.

Sledeća dva dana sam vredno listao literaturu i upoređivao makroskopske karakteristike nađene gljive, sa onim što su nudile knjige. Velikani mikologije kažu da se *Calocybe gambosa* izuzetno može javiti i u jesen. Da li se to "izuzetno" dogodilo baš meni? Prelistavši svoj gljivarski dnevnik shvatio sam da sam na istom mestu 27. aprila 2000. godine nabrao veću količinu ovih divnih gljiva. Ali bilo je proleće!!!

Na kraju sam ipak potražio potvrdu svog nalaza u *Mikološkom društvu Srbije*. Zahvaljujući pomoći Mirjane Davidović i Anite Klaus, koje su uradile mikroskopiju, lavirint je pobeđen. Kockice su se složile u celinu i moja determinacija je potvrđena. Đurđevača u jesen!

Priroda mi je ponovo dozvolila da otkrijem još jednu njenu tajnu. Trebalo je samo biti na pravom mestu u pravo vreme. Ako sledećih dana ne bude snega, jurišaćemo na smrčke, pa šta bude neka bude!!!

LETO NA VLASINI

Goran ARSENOVIĆ

Kada je umorni i pretovareni Jugo izašao na "Promaju" odjednom se pred nama, posle tajanstvenog kanjona rečice Vrle i tegobnog uspinjanja po serpentinama, raspukao vidik a oči i dah su za trenutak zastali pred ukazanom lepotom.

Vlasina. Godinama sam slušao priče o tom prelepom jezeru a iako sam planinareći obišao gotovo celu bivšu Jugoslaviju, i bio u inostranstvu, nekako me ni put ni ljudi nisu odveli tamo. Sada pošto sam se odrekao momkovanja (u ranim četrdeset petim) a žena mi je poreklom sa Vlasine ukazala mi se izvanredna prilika ispunim svoju davnašnju želju. U čudu sam je slušao kako govori, da ako mi se tamo ne sviđi možemo i ranije da se vratimo, jer sam u srcu već davno bio tamo i znao sam da će mi biti lepo.

Čim stigismo do hotela i sedosmo da predahnemo, na recepciji spazih dve knjige koje po naslovu baš kao da su za mene pisane: "Vlasina i Vlasinci" od Branislava A. Mihailovića i "Jestive pečurke-gljive, lekovito

bilje, šumski plodovi" koju je napisao mr Miomir M. Ilić. Kupio sam ih i kako me je prva knjiga kasnije očarala, tako me je druga razočarala pa se setih Njegoševih stihova:

"Čašu meda još niko ne popi da je
čašom žuči ne zagrči."

Iz prve knjige sam saznao da Vlasina nije samo jezero, kako većina podrazumeva pod tim pojmom, nego još i visoravan (na oko 1260 m nadmorske visine), selo u opštini Surdulica i reka. Podizanjem brane u periodu od 1947-1956 godine od nekadašnjeg Vlasinskog blata nastalo je veštačko jezero površine 15 km² i dubine do 35 m. Natkriljuju ga visovi Čemernika (1638 m) i Gramade (1721 m) a ispod brane ističe istoimena reka koja se posle 70 km uliva u Južnu Moravu. Ceo kraj ima subplaninsku klimu sa suvim i svežim letima i hladnim i suvim zimama. Nekada je oko jezera bila gusta četinarska šuma (uglavnom smrča) ali je ljudskim radom, sečom za potrebe topljenja gvozdene rude dobijane iz magnetitskog peska, uništena.

Zemljište je sprano, a razvila se sekundarna vegetacija suvih livada. I onda večita tužna priča naših planina; do kraja šezdesetih opština Vlasina sa oko 20.000 stanovnika i 1200 đaka i danas selo sa 78 mahala u kojima je samo oko 500 duša i 42 đaka.

Smeštamo se u pension kod daljeg rođaka u dolini jedne rečice (inače je ceo kraj prebogato vodom) oko 200 m od jezera. Odmah iznad nje uzdiže se brdo obraslo uglavnom bukovom šumom i sutradan u rano jutro, predoručkom preskačem rečicu i penjem se. Iako mi je odozdo izgledala kompaktna sada vidim da je šuma razdvojena livadicama sa visokom travom koja je prepuna rose tako da sam uskoro potpuno mokar do kolena. Vide se tragovi berača (čuvene šutirane gljive) ali

i da je duže vreme bila suša (kasnije, u toku dana saznajem da je otkup vrganja gotovo potpuno prestao a dok je trajao plaćali su 200 dinara za kilogram sirovog) jer nailazim na suve gljive koje ne prepoznajem. Pored breza nailazim na *Lactarius torminosus* a malo dalje gotovo na samom šumskom putu na staru biserku (*Amanita rubescens*) kakve su bile i sve ostale na koje sam naišao. Zatim jedna usamljena *Amanita vaginata* i na panju *Hipholoma fasciculare*. Nedostatak pravog nalaza gljiva nadoknadi mi pogled na jezero koje ugledah kada izađoh na vrh brda.

Uveče sedim na terasi, dok sa jezera vetrić donosi svežinu pa je osećaj ranojesenji, i listam knjigu o gljivama koju sam kupio. Kao

skromni poznavalac pečurki saznajem mnoštvo zanimljivih stvari; da pečurke rastu na "različitim mestima i različitim zemljištima", da su drške dugačke "od 3-8 cm"?, da "prečnik klobuka zavisi od sorte i da se kreće čak do 15 cm" (malo je on pečurki video), da "sa donje strane šesira (klobuka) formiraju se radijalni listovi (lamelle) na kojima se u stadijumu prezrelosti stvaraju pore (spore) tj organi za dalje razmnožavanje pečuraka", da "pore" (spore) klijanjem daju nove hive (klice), odnosno micelije i nove plodove pečuraka i tako se na taj način razmnožavaju... Odmah posle ovih opštih mesta sledi naravno predstavljanje pojedinih vrsta pečurki sa slikama koje su vrlo lepe jer su preuzete sve do jedne iz knjige Romano Božca - 600 gljiva naših krajeva a takođe i kompletan tekst od reči do reči (posle par strana piše da letnji vrganj (*Boletus edulis*) ima prečnik klobuka do 30 cm , pa da je autor bar pročitao šta piše Romano Božac ne bi tvrdio da se kreće "čak do 15 cm") tako da će bar to pomoći nekome ko kupi ovu knjigu. Zanimljivo je čitati kako je autor rođen u Kuršumlji nalazio pojedine primerke: "Primjerke spužvastog smrčka pronašao sam na Kapeli u blizini

Plaškoga", "Kapitalni primerak (na slici) možemo naći ispod lijeske s desne strane obale reke Dobre u blizini Karlovca" itd. Jedini prevod sa hrvatskog je besmislen jer je spore izjednačio sa porama. Sve to uz obilje pogrešnih naziva, tera me na opreznost prema drugim delovima knjige jer ne znam od koga su prepisani. Žao mi je jer me svaka knjiga o prirodi, a posebno o gljivama raduje (držim se onog našeg gljivarskog- "literature nikad dosta") ali zašto neko piše knjige po svaku cenu o onome što u stvari ne zna nije mi jasno.

Sledećih dana šetamo do jezera i po okolini. Sve je začudo čistije nego u mnogim drugim turističkim mestima, valjda zahvaljujući i tome što turizam nije previše razvijen (hvala Bogu, kažem ja). Stari hotel Vlasina C kategorije na jednom uzvišenju sada je domaćin uglavnom sportskim ekipama. Tu je i novi hotel Narcis (privatni) koji meni izgleda još nedovršen, nekoliko prodavnica i kafića, mala pijaca bez čuvenog vlasinskog sira ali sa Bugarima koji prodaju raznu robu i desetine vikendica uglavnom vlasnika iz Surdulice, Vranja, Niša, Leskovca i Skoplja. U šumarcima nalazim par komada *Russula cyanoxantha*

i *Russula virescens*, nekoliko starih brezovih dedova (*Leccinum scabrum*), a među borovima i jelama gotovo pored puta *Clitocybe costata*.

Jednog dana krećemo na Čemernik. Lepo vreme, sunce i oblaci se smenjuju. Pored puta u bukovoj šumici nalazim desetak zlatača (*Xerocomos chrysenteron*). Ne znamo put ali imam kartu kod sebe pa biram neke prečice koje nam samo odvlače vreme ali nigde ne žurimo. Konačno u travi pored male brezove šumice prvi letnji vrganj (*Boletus edulis*) visok 30 cm a prečnika šešira od 15cm, težak 300-400 grama. Iako vidim da je sve pretraženo volja mi raste i počinjem da tragam intenzivno što je urodilo plodom; uskoro u korpi imam blizu 4 kg vrganja i dedova. Sad mi je lakše i penjanje. Čemernik u podnožju obrastao bukovom šumom (ipak nema onako visokih i pravih bukvi kakve su u mom Podrinju) a pri vrhu sađeni četinari.

Uveče gljivarska večera pored vatre. Ostatak ostavljam za sušenje, a poslednje ostatke jedem ovog proleća. Posle nekoliko dana izlazimo i na Gramadu koja je skoro gola osim pri vrhu gde ima nešto bukve i sađenih

četinara. Zbog kratkog vremena za švrljanje ne nalazim ništa gljivarski zanimljivo osim prelepih muhara (*Amanita muscaria*) koje su u grupama, od onih koje još nisu izašle iz jajeta do onih sa prečnikom klobuka od 15-20 cm (kao iz knjige). Sa vrha pogled na jezero i planine u Srbiji i Bugarskoj.

Vreme je prebrzo pojelo dane i odlazak mi je dotakao dušu željom da se ovamo ponovo vratim. Nisam uspeo da nađem floristički fenomen Vlasine biljku insektoždera-rosulju, da čujem rikanje jezerskog bika—crne vodene životinje koja po legendi živi u jezzeru, nisam bio na mnogim vrhovima i nisam našao puno gljiva za koje znam da su tu ispod zemlje i čekaju moj ponovni dolazak.

Zaustavljamo kola i gledamo; Iz polusušene škole u Vlasina Ridu, nekadašnjem sedištu opštine a sada samo sa tri stalna stanovnika, kroz polomljene prozore prelama se jutarnje sunce i stvara iluziju vatre koja osvetljava pano iz biologije na jednom sačuvanom zidu i dnevnik na stolu, koji kao da čeka đake i učitelja da posle odmora uđu u učionicu, a koji nikada više neće doći.

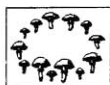
Ako ste pravi ljubitelj prirode i zdrave hrane, preporučujem vam da probate gljive spremljene na drugačiji način od onoga ustaljenog:

POHOVANO ŠUMSKO PILE

Marinat : dve velike kašike soja sosa, jedna velika kašika jabukovog sirćeta, jedna mala kašika senfa, dva čena belog luka sečenog na kockice.

Šumsko pile iseći na tanje ploške i kratko obariti u vreloj vodi. Ocediti. Preliti marinatom i ostaviti da stoji bar 30 minuta.

Stomak

Testo za pohovanje : 2 šoljice kukuruznog brašna, 1 šoljica pšeničnog brašna. malo morske soli. 3 šoljice hladne vode. Umakati svako parče šumskog pileta u poh i pržiti u vrelom ulju. Stavljati na salvete da bi se upio višak ulja.

ĐURDJEVAČA SA KOPRIVOM

2 glavice crnog luka, 2 čena belog luka, 200 grama rendane šargarepe, 250 gr iseckane đurđevače, 100 gr blanširane koprive, 1 dl belog vina, 2 velike kašike brašna, malo margarina, so, biber, začinske trave.

Na malo margarina dinstati prvo luk, dodati šargarepu, pa pečurke, i posle 30 min koprivu. Dodati brašno i vino, ukrčkati još 5 min.

PITA SA VRGANJIMA

100 gr suvih vrganja, 10 gr suve crne trube, 200 gr integralnog pirinča, 200 gr praziluka sečenog na kolutiće, 100 gr izlomljenog pečenog kikirikija, 500 gr kora, malo ulja i vode.

Pirinač kuvati sa 4 dl vode, prvo na najvećoj, a kad provri na

najnižoj temperaturi, poklopljeno, bez mešanja (gotovo je kad upije vodu, a ostane celo kuvano zrno). Na malo ulja izdinstati praziluk, dodati pečurke prethodno natopljene u vodi i ocedjene. Dinstati još 10 min, sve sjediniti, dodati kikiriki. Filovati svaku treću koru, između kvasiti mešavinom ulja i vode. Peći 20 minuta u dobro zagrejanj pećnici.

ĆUFTE OD PEČURAKA

500 gr mešanih pečuraka (bukovača, šampinjon, šumsko pile) samlevenih, 100 gr pšenice,

dve zemičke natopljene u vodi i ocedjene, 2 glavice crnog luka i 3 čena belog luka, malo peršuna, so, biber, kari, prezle i susam.

Skuvati pšenicu u 3 dl vode, poklopljeno. Kad se ohladi samleti. Dinstati na malo margarina luk i pečurke. Dodati zemičke, peršun, začine i pšenicu. Izmesiti (po potrebi dodati malo brašna), praviti male ćufte, uvaljati ih u mešavinu prezli i susama i pržiti u vrelom ulju.

Prijatno vam želi
Dragana BOKAN

IN MEMORIAM

Majnhard MOZER (1924 – 2002)

Majnhard Mozer se rodio u Innsbuku (Austrija) 13.03.1924. godine. Već u ranoj mladosti pokazuje interes za gljive za koje će ostati vezan tokom celog života.

Studije započinje 1942. u Innsbuku i odmah (1943.) ih prekida zbog rata ali u svom vojničkom rancu nosi sva tri dela "Das System der Agaricales" Rolfa Singera. Od 1945. do 1948. je u SSSR u logoru za ratne zarobljenike. Doktorira 1950. godine a 1953. izlazi prvo izdanje (od ukupno pet na nemačkom jeziku) njegove knjige ključeva za listićavke "Kleine Kryptogamenflora von Mitteleuropa"

– čuvene "Mozerove biblije." Sve do penzionisanja 1991. godine radi na Univerzitetu u Innsbuku. Saradivao je sa mnogobrojnim kolegama širom sveta pa i sa našim najpoznatijim mikologom V. Lintnerom (videti članak B. Ivančevića u broju 8 Sveta gljiva). Njegova briljantna karijera ovenčana je brojnim nagradama i priznanjima – pomenimo samo članstvo u Austrijskoj akademiji nauka i nagradu povodom sto godina Britanskog mikološkog društva (*Centenary fellow*).

Objavio je više od dve stotine radova na teme ektomikorize, otrova listićavki i naročito taksonomije. Opisao je preko pet stotina novih vrsta gljiva, od toga oko 420 iz roda koprenki (*Cortinarius*) za koji se specijalizovao, kao i tri nova roda: *Singeromyces*, *Stephanopus* i *Anamika*. Kao svojevrstan znak priznanja, mikolozi su imenovali 25 vrsta i dva roda gljiva po njemu.

Umro je od višestrukog srčanog udara, 30. 09. 2002. u Innsbuku ostavljajući za sobom veliku prazninu i kao čovek i kao vrstan mikolog.

Aleksandar KRAPEŽ

In this issue of World of Mushrooms magazine one can read about species for the first time recorded on the territory of Serbia, *Amanita bat-tarrae* (Boudier) Bon, *Hohenbuehelia rickenii* Kuhn.Orton and *Geastrum lageniforme* Vittadini. Also, second part of the text on fungi from Ada Ciganlija Island brings a lot of data about specific fungus population on this interesting place, almost in the center of Belgrade. Ada Ciganlija probably will be the first area in Serbia protected only for the reason of the conservation of some rare and endangered species from the Serbian Red List of macromycetes. *Myriostoma coliforme* is among them. (**Gljive Ade Ciganlije, II deo**; Ibrahim Hadžić; **Tri nove vrste za Srbiju**; Siniša Radić)

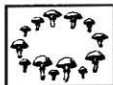
First record of *Clathrus ruber* from Serbia (**Prvi nalaz veštičjeg srca (*Clathrus ruber*) u Srbiji**; Boris Ivančević) explains about first data on this species from Serbia, from the year of 1983. That was the first record and since then until 1999 no more samples of this species were collected. Today it seems that *Clathrus ruber* is not as rare as it was.

Reports on the fungi forays around Serbia contain valuable data on the distribution of mushroom species. In this issue we presented reports from various forays and exhibitions of mushrooms from Serbia and from Sarajevo - Bosnia and Herzegovina.

In addition to these articles, issue 15 of the World of Mushrooms also contains several reviews of new mycological publications, in Serbia and surrounding countries, as well as the rest of the planet. Among the other texts, we can read about Mycologia Balcanica, the new scientific journal covering the topics from the entire field of mycology related to the Balkan Peninsula, this under-investigated region of Europe.

On the end, a few facts about the life of one of the greatest world mycologist, Meinhard Moser (1924-2002).

The World
of Mushrooms

The magazine is open to co-operation. If you are interested in any article from previous issues you may contact us and we shall send you an offprint of the article. Our telephone is:

+ 381 11 533 09 81, Thursday afternoon, contact person Željko Žizak.

Your contributions will be highly appreciated. Please send them to the following address

Natural History Museum.

Mycological Department (for *The World of Mushrooms*)

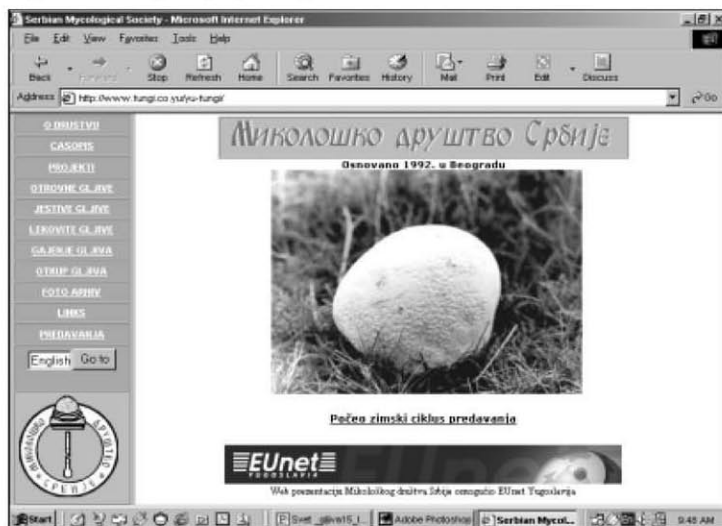
Njegoševa 51. 11 000 Belgrade, Yugoslavia.

Tel: + 381 11 344 21 47. fax: + 381 11 344 22 65. contact person Boris Ivančević.

Or visit our Home page:

<http://www.fungi.co.yu/vu-fungi>

Mikološko društvo Srbije na internetu možete pronaći na adresi
<http://www.fungi.co.yu/yu-fungi>

Sastanci MDS:

MDS održava redovne otvorene sastanke ponedjeljkom od 18-20 časova u Mesnoj zajednici *Cvetni trg* Opštine Vračar, Prote Mateje 36, Beograd.

Saradnicima!

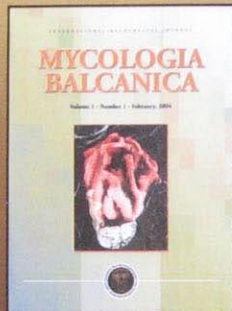
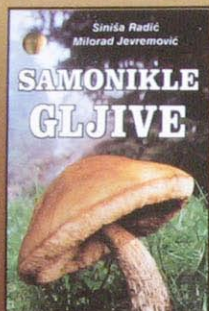
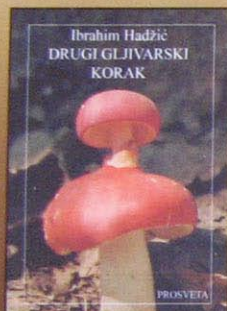
Pišite za *Svet gljiva*, ne previše opširno, i po mogućstvu na disketi u TXT formatu. Ponudite nam i svoje crteže, fotografije, ideje... Zahvaljujemo se svim dosadašnjim saradnicima.

Coprinus comatus (Müll. ex Fr.) S. F. Gray

Iz Sadržaja:

- Gljive Ade Ciganlije, II deo * Tri nove vrste za Srbiju *
Prvi nalaz veštičjeg srca (*Clathrus ruber*) u Srbiji *
Lekovita svojstva gljiva: *Armillaria mellea* *
Gljivarstvo u Novom Brdu * Iz Gljivarske beležnice *
Jablanovača grofovije sremske * Knjiga o našim gljivama
i nama gljivarima: Ibrahim Hadžić - Drugi gljivarski korak *
Siniša Radić i Milorad Jevremović - Samonikle gljive *
Novi mikološki časopis - Mycologia Balcanica *
Jesenji Đurdevdan * Leto na Vlasini *
In memoriam Majnhard Mozer (1924-2002.)

